

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ДМИТРЕНКО Алла Василівна

УДК 005.935:658.15](043.3)

**ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
У СФЕРІ БІЗНЕСУ: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук**

Чернігів – 2020

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Чернігівському національному технологічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
Гоголь Тетяна Анатоліївна,
Чернігівський національний технологічний університет Міністерства освіти і науки України, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Карцева Вікторія Володимирівна,
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
завідувач кафедри фінансів та банківської справи;

доктор економічних наук, доцент
Поліщук Євгенія Анатоліївна,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу;

доктор економічних наук, професор
Ткаченко Наталія Володимирівна,
Інститут післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Міністерства освіти і науки України,
заступник директора з навчальної роботи.

Захист відбудеться «27» лютого 2020 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 79.051.04 у Чернігівському національному технологічному університеті за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, аудиторія 318.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Чернігівського національного технологічного університету за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Автореферат розісланий «27» січня 2020 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор**

В. В. Виговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток спільної діяльності економічних суб'єктів в Україні є важливою передумовою забезпечення розбудови національного господарства. Використовуючи всі переваги такої господарської діяльності, економічні суб'єкти мають змогу, об'єднуючи власні ресурси, організовувати нові види бізнесу, при цьому менше уваги приділяючи організаційним аспектам реєстрації підприємства. В Україні розвиток суб'єктів господарювання, які провадять спільну діяльність, не набув широких масштабів, що частково пов'язано з існуванням об'єктивної необхідності об'єднання зусиль усіх учасників такої діяльності, а відповідно, і застосування нових підходів до організації управління такими господарськими структурами. Водночас спільна діяльність вимагає постійного моніторингу з метою підвищення її ефективності, що, у свою чергу, зумовлює необхідність створення раціональної та дієвої системи управління такою діяльністю. Фінансовий контролінг є одним із методів забезпечення підвищення ефективності фінансового менеджменту на підприємствах, які здійснюють спільну діяльність. Це актуалізує потребу нового осмислення теоретико-методологічних основ формування та функціонування фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу та пошуку нових механізмів забезпечення його ефективності для вирішення складних завдань зростання кількісних та якісних показників такої діяльності та економічного поступу країни загалом.

Розвиток теорії фінансового контролінгу відображено в працях І. Ансоффа, П. Друкера, Т. Коупленда, М. Мескона, А. Томпсона та інших. Проблемні питання фінансового контролінгу та механізму його забезпечення досліджували такі вчені, як А. Дайле, С. Данілочкіна, О. Карминський, В. Кнауф, Е. Майер, Р. Манн, І. Маринюк, М. Оленев, Ф. Пісчагов, Г. Піч, Д. Попов, О. Потоцька, О. Примак, Е. Уткін, С. Фалько, Х. Фольмут, Д. Хан, К. Хомбург,

Фінансовий контролінг як інструмент управління суб'єктами бізнесу вивчали такі вітчизняні науковці: І. Бланк, В. Геєць, С. Козьменко, С. Петренко, М. Пушкар, В. Савчук, В. Сопко, Л. Сухарева, О. Терещенко М. Чумаченко.

Теоретико-методологічні засади здійснення спільної діяльності розробляли такі вчені, як Х. Андерсен, В. Александров, Н. Алпатова, В. Бабіч, А. Бархатов, В. Батищев, Р. Білик, А. Богомолова, М. Бойко, М. Булатова, Ф. Бутинець, І. Вівчар, В. Виговська, Т. Войтенко, І. Гайдучок, С. Гачек, Т. Гачек, Т. Гоголь, С. Голова, Г. Горак, В. Граневський, Р. Грачова, І. Давидович, Б. Дмитрук, В. Дерій, М. Дубина, Г. Єфран, Є. Єфран, А. Журавльова, М. Забаштанський, І. Іртищева, В. Карцева, А. Кізіма, Т. Кізіма, Г. Климко, О. Ковріжних, Д. Колдуел, Я. Крупка, Д. Лук'яненко, В. Маргасова, М. Машенко, Д. Назаренко, О. Небильцова, А. Нефьодова, Б. Нідлза, В. Онищенко, В. Орлова, Н. Пітель, С. Подзігун, Є. Поліщук, Н. Привалова, Н. Прищепа, Н. Рак, В. Резнікова, М. Сердюк, М. Скворцов, Л. Солошенко, І. Тирпак, В. Тирпак, Н. Ткаченко, Л. Торгова, Р. Фроленко, О. Хитра, С. Хом'як, М. Чередниченко, А. Череп, В. Шелемкова, М. Шестерняк, І. Шинкаренко, П. Шихирева, С. Щерба, М. Щирук та інші.

Враховуючи вагомі здобутки вітчизняних та закордонних дослідників, слід зазначити, що динамічний розвиток економіки країни формує нові запити щодо поглиблення наукових знань у галузі фінансового контролінгу спільної діяльності на підприємствах України. Залишається відкритими низка теоретичних питань фінансового контролінгу спільної діяльності суб'єктів господарювання у сфері бізнесу. Переосмислення вимагає також методологія фінансового контролінгу спільної діяльності без створення та зі створенням юридичної особи. Мають місце розбіжності у формуванні інформації про внески за договором про спільну діяльність, поточну спільну діяльність без створення юридичної особи та зі створенням юридичної особи, її припинення. Актуальність, практична значущість та недостатня опрацьованість окресленої проблеми зумовили вибір теми дисертації, визначили мету, завдання, об'єкт, предмет, логіку та зміст дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт:

– Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» за темою: «Методичні засади обліку, аудиту та оподаткування суб'єктів господарювання в умовах трансформаційної економіки» (номер державної реєстрації 0117U003906), у межах якої автором розроблено методичні положення та обґрунтовано доцільність кількісного оцінювання ділової репутації економічних суб'єктів у процесі здійснення спільної діяльності;

– Чернігівського національного технологічного університету за темами: «Формування фінансово-економічної системи управління в сучасних ринкових умовах» (номер державної реєстрації 0110U003284), де дисертантом запропоновано схему формування та розподілу ресурсів економічних суб'єктів при створенні спільного інвестування, яка на відміну від подібних, забезпечить можливість виокремити та описати прикладні засади перетворення одних видів ресурсів засновників спільної діяльності в інші з нарощенням їхньої фінансової спроможності до розвитку; «Інформаційно-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства» (номер державної реєстрації 0118U001901), у межах якої автором обґрунтовано підходи до формування інформаційного забезпечення системи фінансового контролінгу спільної діяльності.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розроблення теоретичних, методологічних основ фінансового контролінгу спільної діяльності та обґрунтування науково-практичних рекомендацій, спрямованих на його вдосконалення для досягнення високої економічної результативності бізнесу в Україні.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність постановки та вирішення таких завдань дослідження:

– визначити та поглибити понятійно-категоріальний апарат теорій фінансового управління та фінансового контролінгу;

– окреслити завдання, принципи, властивості та особливості фінансового контролінгу спільної діяльності як концепції управління у сфері бізнесу;

- охарактеризувати функціональне наповнення системи фінансового контролінгу спільної діяльності;
- розвинути методологічні засади фінансового контролінгу спільної діяльності;
- запропонувати науково-методичні положення з оцінювання ефективності фінансового контролінгу спільної діяльності;
- надати оцінку вітчизняній практиці фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу ;
- визначити роль та виявити напрями вдосконалення інформаційного забезпечення у підвищенні ефективності фінансового контролінгу спільної діяльності;
- обґрунтувати архітектоніку механізму реалізації фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу;
- запропонувати вектори розвитку системи фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу;
- розробити концептуальні положення підвищення ефективності обігу контролінгової фінансової інформації при здійсненні спільної діяльності;
- сформувати науково-прикладні пропозиції щодо розробки та використання облікових інструментів у системі інформаційного забезпечення фінансового контролінгу спільної діяльності.

Об'єктом дослідження є процес фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних, методичних та науково-практичних положень формування та розвитку фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу в Україні.

Методи дослідження. При вирішенні поставлених у дисертаційній роботі завдань використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: індукція та дедукція – для отримання висновків у результаті дослідження теоретичних питань розвитку системи фінансового контролінгу спільної діяльності як концепції управління у сфері бізнесу; аналіз – під час вивчення сучасного стану розвитку фінансового контролінгу спільної діяльності; синтез – у процесі систематизації та поглибленні питань інформаційно-аналітичного забезпечення системи фінансового контролінгу спільної діяльності суб'єктів бізнесу; групування – для визначення класифікаційних ознак та розроблення класифікацій договорів про спільну діяльність, спільних підприємств та об'єктів інформаційного забезпечення фінансового контролінгу суб'єктів господарювання через систему обліку і звітності; узагальнення – при розробці напрямів та шляхів розвитку спільної діяльності в системі фінансового контролінгу на основі інформації нормативно-правового характеру; порівняння – під час вивчення світового досвіду розвитку фінансового контролінгу та розроблення рекомендацій щодо можливості його використання в Україні на спільних підприємствах і організаціях, які здійснюють спільну діяльність; моделювання – для побудови моделі системи фінансового контролінгу спільної діяльності суб'єктів підприємництва;

графічний – для наочного відображення результатів дослідження; історичний та логічний підходи використано під час проведення періодизації розвитку контролінгу та фінансового контролінгу у сфері бізнесу, а комплексний та системний підходи – для формування концепції розвитку нових можливостей системи фінансового контролінгу спільної діяльності суб'єктів підприємництва.

Інформаційною базою дослідження є закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України та інші законодавчі акти, що регулюють і регламентують фінансовий контролінг та спільну діяльність підприємств, дані Національного банку України, Державної фіскальної служби України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, періодичні та монографічні видання, матеріали міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, статистичні матеріали, роботи вітчизняних та закордонних учених з окресленої проблеми, внутрішні нормативні документи та звітність спільних підприємств, власні напрацювання автора.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні положення дисертаційної роботи, що визначають її наукову новизну, полягають у наступному:

вперше:

– сформовано концептуальні положення системи фінансового контролінгу спільної діяльності з обґрунтуванням мети такої системи, її властивостей (цілісність, структурованість, адаптивність, відкритість, цілеспрямованість, гармонізаційність), основоположні принципи (самостійність, самовдосконалення, інформаційна забезпеченість та екзогенно-ендогенна транспарентність), що дозволило поглибити теоретико-методологічні засади реалізації процесу управління спільною діяльністю та розробити прикладні заходи щодо підвищення якості його інформаційного забезпечення;

– розроблено методичні положення та обґрунтовано доцільність кількісного оцінювання ділової репутації економічних суб'єктів у процесі здійснення спільної діяльності за допомогою рейтингового методу з урахуванням результатів аналізу базових параметрів ресурсного забезпечення такої діяльності. Це дає можливість обґрунтованого визначення внесків кожного з учасників спільної діяльності та адекватно встановити розміри винагороди кожного з них;

– обґрунтовано методологічну конструкцію дослідження системи фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу на основі поєднання системного, синергетичного та інфраструктурного підходів. Це дозволило обґрунтувати наукову платформу дослідження такої системи через сукупність принципів (динамізму, кількісного визначення, історизму, всеосяжності та об'єктивності), методів пізнання (загальні: вимірювання, порівняння, абстрагування, індукція та дедукція; специфічні: економічне моделювання, економічний аналіз, статистичний аналіз, функціонально-вартісний аналіз) і на основі отриманих результатів сформулювати базові закономірності її ефективного розвитку, а саме: агрегована результативність та суб'єктна узгодженість;

удосконалено:

– наукові положення функціонування системи фінансового контролінгу спільної діяльності в частині виокремлення її базових функцій, до числа яких віднесено такі: акумуляційна, обліку, аналітична, інформаційна (забезпечувальна), планування, контролю. Окреслена сукупність була доповнена новою функцією суб'єктної узгодженості. Це дозволило виділити два аспекти реалізації такої функції: управлінська координація та системна координація, що дало можливість встановити окремі організаційні рівні обігу управлінської інформації при здійсненні спільної діяльності та ідентифікувати умови їх синхронізації і розмежування;

– теоретичні контури механізму фінансового контролінгу спільної діяльності через обґрунтування його мети, функцій, принципів роботи, методів та відповідних їм інструментів, що на відміну від наявних, були виокремлені та змістовно обґрунтовані з урахуванням сучасних вимог до формування інформаційного забезпечення реалізації господарської діяльності та особливостей впровадження фінансового контролінгу в межах функціонування різних типів господарюючих систем. Це дозволило визначити необхідні ресурсні можливості впровадження системи фінансового контролінгу в процесі здійснення спільної діяльності;

– сукупність принципів формування (історичність, ресурсного забезпечення, доцільність), функціонування (стійкість, системність, безперервність, динамічність, спрощеність) та розвитку (науковості, узгодженості, законності) системи фінансового контролінгу спільної діяльності, яка була розширена новим принципом функціонально-мотиваційної суголосності, сутність якого була визначена так: обов'язкове поєднання не лише дій (функцій) учасників спільної діяльності для забезпечення ефективного її розвитку, але і їхніх інтересів (мотивація). Це сприяє формуванню розширеного підходу до обґрунтування наукових засад розбудови системи фінансового контролінгу спільної діяльності;

– процесну схему формування та розподілу ресурсів економічних суб'єктів при спільному інвестуванні, яка, на відміну від подібних, враховує фінансовий потенціал засновників такої діяльності, можливості його перетворення у фінансові ресурси з подальшою трансформацією у фінансовий результат. Зокрема, визначено наявність циклічності в обігу фінансових ресурсів учасників спільної діяльності, частина яких збільшує їхній економічний потенціал, можливості до подальшого розвитку та зміни пропорцій розподілу прибутку. Це забезпечило можливість виокремити та описати прикладні засади перетворення одних видів ресурсів засновників спільної діяльності в інші з нарощенням їхньої фінансової спроможності до розвитку;

– комплекс базових вимог до контролінгової фінансової інформації, який додатково до існуючих (правильність, своєчасність, чіткість, порівнянність, уніфікованість та зрозумілість) доповнений новими: цілісності та вичерпності, що дозволило врахувати їх при розробці методичних положень обігу

контролінгової фінансової інформації при здійсненні спільної діяльності та конкретизувати практичні заходи щодо її формування;

набуло подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат фінансової науки в частині уточнення змісту дефініції «фінансовий контролінг спільної діяльності», яку запропоновано розглядати як складну систему інформаційної підтримки прийняття фінансових управлінських рішень при реалізації учасниками спільних дій, що полягає в об'єднанні їхніх ресурсів, зусиль та можливостей у сфері здійснення господарської діяльності для досягнення конкретної, визначеної ними мети. Це дозволило обґрунтувати контури такої системи, її функції, ознаки (системність, інформаційна обумовленість, суб'єктність, процесно-інфраструктурний характер, аналітична наповненість, управлінський характер) та посилити наукову аргументацію висновків щодо ключових особливостей та напрямів удосконалення фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу;

– трактування сутності понять: «інформаційний простір контролінгової інформації», який запропоновано розглядати як єдине середовище обігу даних про різні складові розвитку суб'єкта господарювання, в якому здійснюють свою діяльність окремі центри продукування таких даних і функціонують технічні й відповідні інформаційні системи їх аналізу та передачі керівництву для прийняття управлінських рішень; «контролінгова фінансова інформація», яку представлено через сукупність різних даних про фінансову діяльність підприємства, її результативність, що продукуються різними структурними підрозділами суб'єкта спільної діяльності для підготовки аналітично-інформаційного супроводу прийняття управлінських рішень у сфері фінансування спільної діяльності. Це дозволило поглибити теоретико-прикладні основи формування ефективно діючої системи обігу окресленого типу інформації, виокремити центри її продукування та аналізу й на цій основі визначити потреби учасників спільної діяльності в інформації та запропонувати заходи покращення обігу управлінських даних між ними;

– науково-практичні рекомендації щодо формування інформаційного забезпечення системи фінансового контролінгу спільної діяльності в частині вдосконалення його методичного супроводу за рахунок розробки сукупності документів, зокрема: наказу про облікову політику простого товариства; звіту оператора спільної діяльності; зведеного звіту статутної та спільної діяльності перед складанням фінансової звітності; звіту контролюючого учасника спільної діяльності; звіту про діяльність визначеного сегмента за відповідний рік як окремого звіту спільних підприємств, що дозволить через використання розроблених документів підвищити якість збору, аналізу даних і сформувати цілісну систему внутрішньої звітності для прийняття виважених управлінських рішень у сфері фінансової діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у використанні теоретичних висновків і практичних рекомендацій для вдосконалення фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу в Україні.

Результати дисертаційної роботи знайшли своє практичне застосування в діяльності окремих установ, що підтверджується відповідними довідками про впровадження, зокрема:

- Державної служби фінансового моніторингу України Академії фінансового моніторингу – пропозиції щодо вдосконалення методики проведення внутрішнього контролю суб'єктів господарювання спільної діяльності (довідка № 530/9100-04/01 від 10.06.2019 р.);

- Науково-дослідного інституту економічного розвитку при розробці пропозицій щодо вдосконалення інформаційного забезпечення обліку, аналізу, контролю та планування спільної діяльності (довідка № 585/8100-03/01 від 05.06.2019 р.);

- Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій при розробці рекомендацій щодо вдосконалення методичного забезпечення фінансового контролінгу спільної діяльності (довідка № 487/7802-02/01 від 03.06.2019 р.);

- Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» ДК «Укргазвидобування» Бурове управління «Укрбургаз» Полтавське відділення бурових робіт – рекомендації щодо формування інформаційного забезпечення фінансового контролінгу спільної діяльності в частині вдосконалення форми звітних документів (довідка від 11.06.2019 р.);

- Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» ДК «Укртрансгаз» Будівельно-монтажна фірма «Укргазпромбуд» Спеціалізоване будівельно-монтажне управління – рекомендації щодо формування інформаційного забезпечення фінансового контролінгу спільної діяльності в частині розробки форм управлінської внутрішньої звітності (довідка № 381 від 14.06.2019 р.);

- Статутного територіально-галузевого об'єднання південної залізниці Полтавської колійної машинної станції № 132 – пропозиції щодо впровадження методичних положень з оцінки ефективності фінансового контролінгу спільної діяльності без створення юридичної особи (довідка № 208 від 05.06.2019 р.);

- Приватного підприємства «Будівельник - 2008» – рекомендації щодо оцінювання фінансової спроможності учасників спільної діяльності (довідка № 258 від 14.05.2019 р.);

- Спільного українсько-російського ТОВ «Светолюкс» – пропозиції щодо проведення фінансово-економічного аналізу спільних підприємств (довідка № 405 від 20.05.2019 р.);

- Спільного українсько-американського ТОВ «Мілана» – пропозиції щодо оцінювання ефективності інвестицій резидентів у процесі здійснення спільної діяльності (довідка № 251 від 06.06.2019 р.);

- Підприємства з іноземними інвестиціями «Юнітекс» – науково-практичні рекомендації щодо оцінювання ефективності фінансових інвестицій у спільні підприємства (довідка № 357 від 22.05.2019 р.).

Окремі теоретичні та науково-методичні положення дисертаційного дослідження впроваджено в навчальний процес Чернігівського національного

технологічного університету при підготовці методичного забезпечення та викладанні навчальних дисциплін: «Фінансовий контролінг», «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання», «Фінансовий менеджмент» (№ 305/08-489 від 22.05.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним завершеним дослідженням. Наукові результати, розробки, висновки та рекомендації, що викладені у дисертації і виносяться на захист, одержані автором особисто. Внесок автора в працях, опублікованих у співавторстві, відображено в списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертаційної роботи доповідались, обговорювались і отримали схвальну оцінку на міжнародних і вітчизняних науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Nauka i inowacja – 2008» (Przemysl, 2008 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Будещето проблеми те на световната наука – 2008» (г. Софія, 2008 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання» (м. Київ, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки» (м. Луцьк, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Moderní vymoženosti vedy – 2012» (Praha, 2012 р.); VIII Międzynarodowej Naukowi-Praktycznej Konferencji «Wschodnie partnerstwo - 2012», (Poland, 2012 р.); VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Образование и наука 21 век – 2012» (г. Софія, 2012 р.); X Міжнародній науково-практичній конференції «Dny vedy – 2014» (Praha, 2014 р.); Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства, регіону, країни» (м. Полтава, 2014 р.); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сучасні інноваційно-інвестиційні механізми розвитку національної економіки, (м. Полтава, 2014 р.); VXI Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми Планування у ринкових умовах» (м. Одеса, 2017 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Економічний розвиток держави та її соціальна стабільність» (м. Полтава, 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми планування у ринкових умовах» (м. Одеса, 2018 р.); I Міжнародній науково-практичній конференції «Technology, Engineering&Sciens, 2018» (м. Лондон, 2018 р.); Міжнародному форумі «Актуальні проблеми та перспективи розвитку національного господарства в умовах глобальної нестабільності (м. Кременчук, 2018 р.); VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання» (м. Кременчук, 2019 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна: теорія та практика» (м. Катовіце, Польща, 2019 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Економічний розвиток держави та її соціальна стабільність» (м. Полтава, 2019 р.); XI Міжнародній науково-практичній конференції «Формування організаційно-економічних умов ефективного функціонування АПК» (м. Мінськ, 2019 р.).

Публікації. За результатами дисертації опубліковано 40 наукових праць, у тому числі: 1 одноосібна монографія; 1 розділ у колективній монографії; 21 стаття у наукових фахових виданнях України та виданнях, внесених до наукометричних баз даних; 6 статей у наукових періодичних виданнях інших держав; 11 публікацій апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій становить 41,67 друк. арк.; особисто автору належить 39,57 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, 5 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 473 сторінки. Основний зміст дисертації викладено на 384 сторінках. Робота містить 15 таблиць, 16 рисунків, 15 додатків, розміщених на 65 сторінках. Список використаних джерел налічує 305 найменувань і розміщений на 24 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету та основні завдання, предмет і об'єкт дослідження, наукову новизну, висвітлено практичне значення та апробацію одержаних результатів.

У першому розділі – **«Теоретичні основи фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу»** – на основі використання системного підходу розкрито сутність фінансового контролінгу спільної діяльності, виокремлено та розглянуто його основні ознаки, види та функції, визначено роль у формуванні ефективної системи менеджменту спільної діяльності у сфері бізнесу.

Фінансовий контролінг є універсальною системою методів, інструментів та засобів акумуляції, опрацювання та продукування управлінської та передусім фінансової інформації про різні аспекти функціонування суб'єктів господарювання. Важливу роль цей вид контролінгу відіграє у розробленні стратегічних орієнтирів подальшого розвитку окремих підприємств. Безпосередньо впровадження системи фінансового контролінгу в процесі спільної економічної діяльності між різними суб'єктами є передумовою підвищення якості управління такою діяльністю та сприяє зростанню ефективності роботи окремих господарюючих структур.

Для поглиблення теоретичних положень розвитку фінансового контролінгу спільної діяльності в дисертаційній роботі було проведено дослідження сутності дефініцій «контролінг», «фінансовий контролінг», «спільна діяльність», що дозволило за допомогою використання методології контент-аналізу виокремити наукові концепції тлумачення змісту цих дефініцій і в подальшому врахувати отримані результати при обґрунтуванні сутності категорії «фінансовий контролінг спільної діяльності». Зокрема, контролінг розглядається в дисертації як невід'ємна система управління підприємством, основною метою функціонування якої є інформаційна підтримка процесу прийняття рішень.

Здійснене впорядкування наукових поглядів до розуміння змістовного наповнення поняття «фінансовий контролінг» дозволило виокремити такі

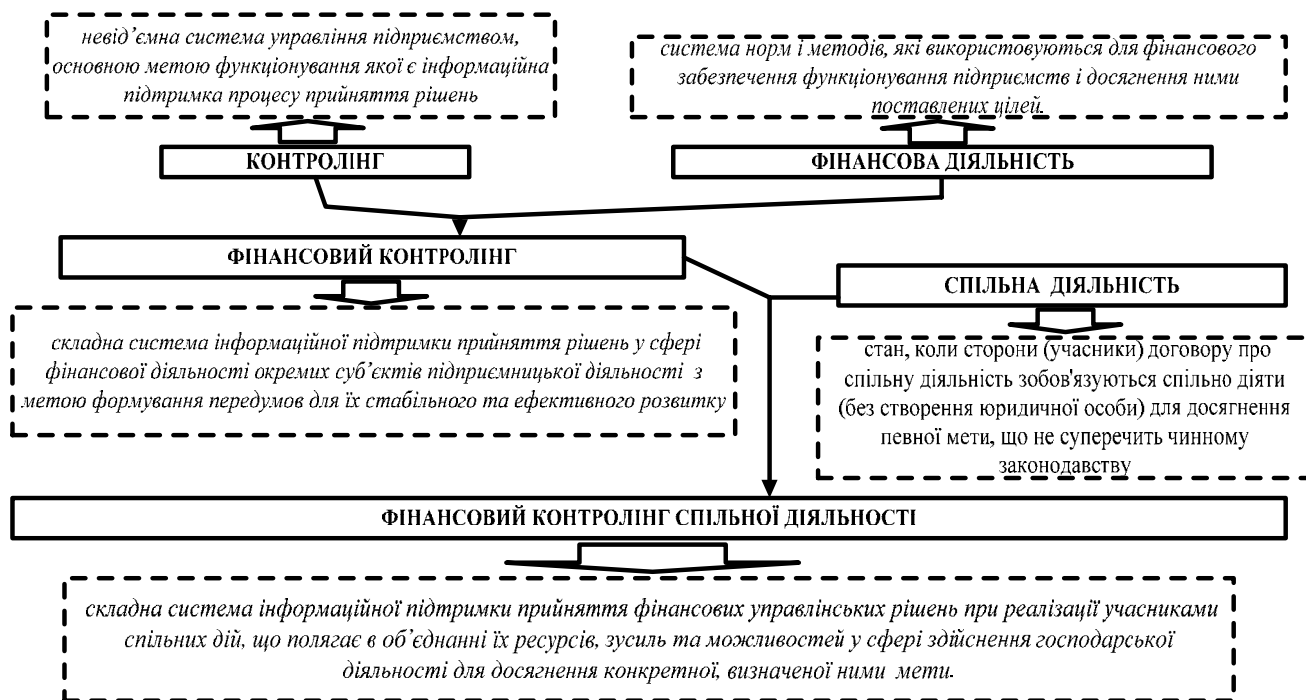
підходи: процесний, системний, інфраструктурний, структурно-компонентний (складова системи управління як окремий її елемент компонент) (рис. 1).

Рис. 1. Наукові підходи до трактування сутності фінансового контролінгу

Джерело: складено автором.

Осмислення окреслених наукових позицій щодо змісту фінансового контролінгу дозволило запропонувати його авторську інтерпретацію як складну систему інформаційної підтримки прийняття рішень у сфері фінансової діяльності окремих суб'єктів підприємницької діяльності з метою формування передумов для їх стабільного та ефективного розвитку (рис. 2).

Рис. 2. Графічне представлення змістовно-функціональних характеристик фінансового контролінгу спільної діяльності

Джерело: складено автором.

Грунтуючись на усталених підходах до трактування сутності понять «контролінг» та «фінансовий контролінг», оперуючи законодавчо визначеним трактуванням змісту спільної діяльності, а саме: спільна діяльність – це стан, коли сторони (учасники) договору про спільну діяльність зобов'язуються спільно діяти (без створення юридичної особи) для досягнення певної мети, що не суперечить чинному законодавству, у дисертаційній роботі було визначено сутність дефініції «фінансовий контролінг спільної діяльності», який запропоновано розглядати як складну систему інформаційної підтримки прийняття фінансових управлінських рішень при реалізації учасниками спільних дій, що полягає в об'єднанні їхніх ресурсів, зусиль та можливостей у сфері здійснення господарської діяльності для досягнення конкретної, визначеної ними мети.

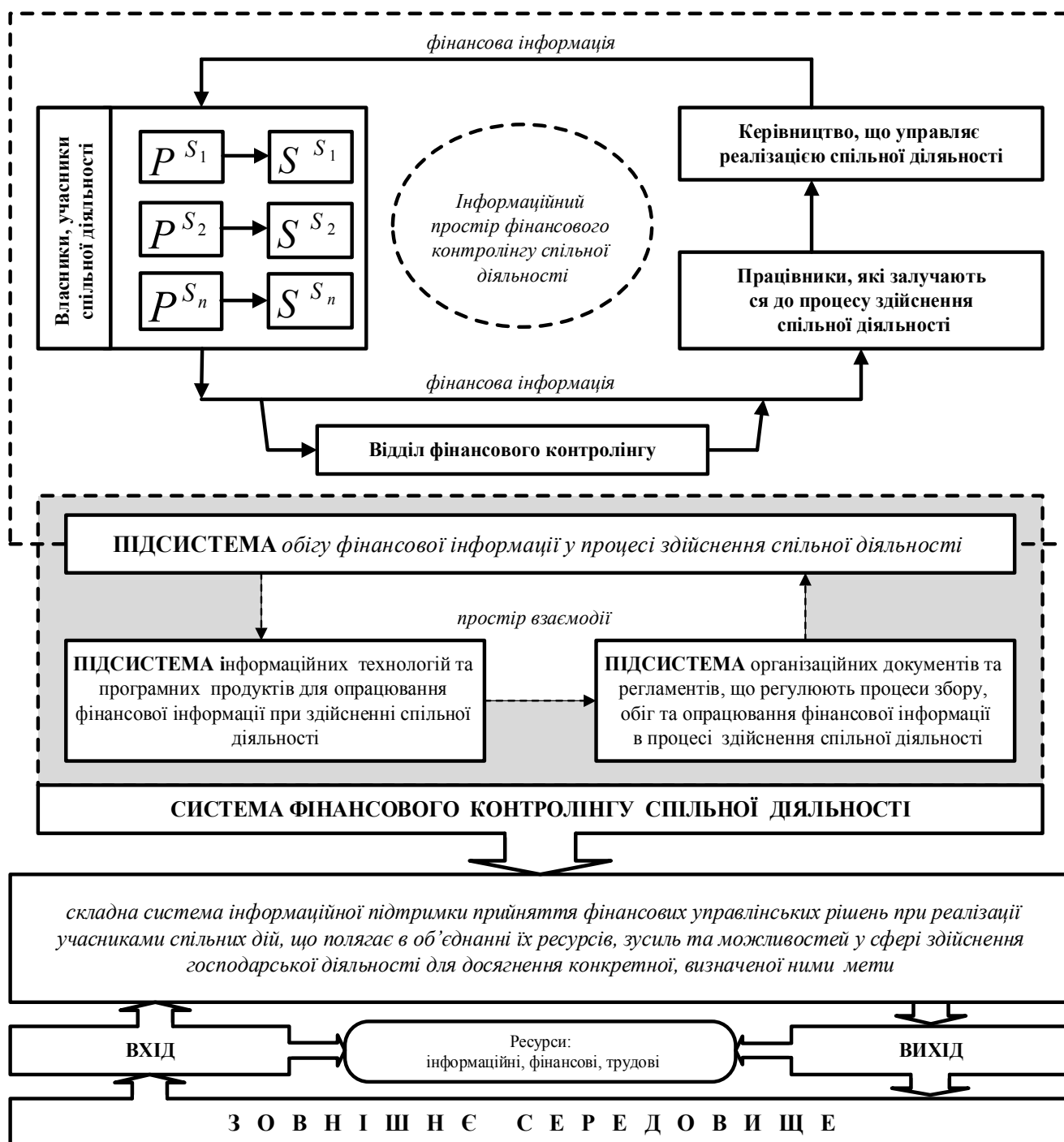
На основі розглянутих змістовних характеристик фінансового контролінгу спільної діяльності було виокремлено його характерні ознаки, до яких віднесено такі: системність, інформаційна обумовленість, суб'єктність, процесно-інфраструктурний характер, аналітична наповненість, управлінський характер, властивості (цілісність, структурованість, адаптивність, відкритість, цілеспрямованість, гармонізаційність). Сутність, зміст та принципи розробленої в дисертації системи фінансового контролінгу спільної діяльності представлено на рис. 3.

У дисертації було розширено теоретичні положення функціонування та розвитку системи фінансового контролінгу спільної діяльності, зокрема, належна увага була приділена розгляду її базових функцій. Аналіз традиційних функцій фінансового контролінгу та врахування особливостей здійснення спільної діяльності економічних суб'єктів дали можливість виокремити такі функції окресленої системи: акумуляційна, обліку, аналітична, інформаційна (забезпечувальна), планування, контролю, перелік яких був розширений новою функцією суб'єктної узгодженості, сутність якої розкрито через розгляд двох об'єктивно необхідних умов координації роботи засновників спільної діяльності:

1) управлінська координація – створення та обмін інформацією про окремі аспекти діяльності суб'єкта господарювання з метою узгодження дій окремих його учасників;

2) системна координація – формування та організація обігу фінансової контролінгової інформації на підприємстві між окремими структурними підрозділами для прийняття господарських рішень.

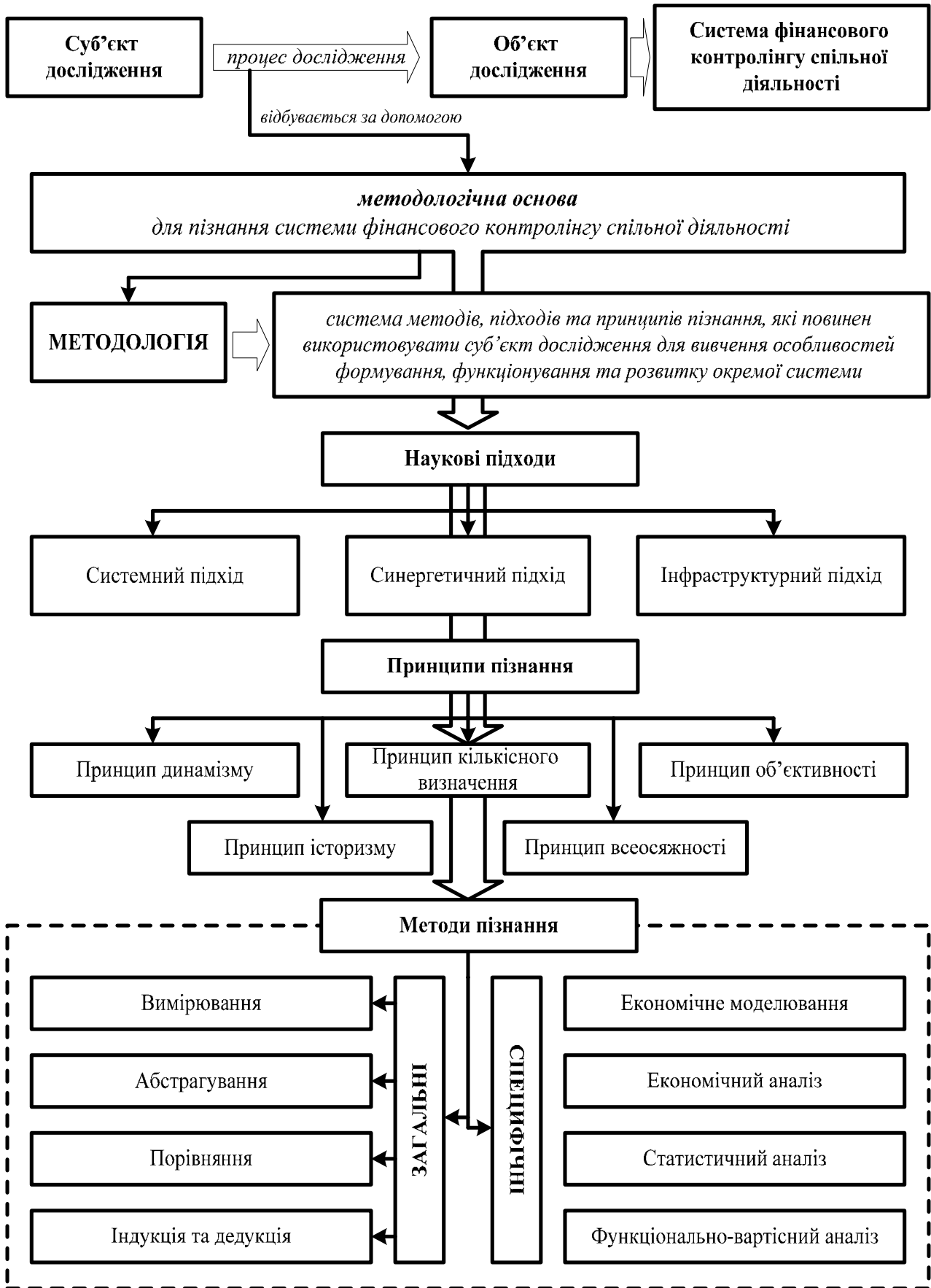
У другому розділі – **«Методологія дослідження розвитку фінансового контролінгу спільної діяльності суб'єктів господарювання у сфері бізнесу»** – було розроблено методологічний базис дослідження процесів формування системи фінансового контролінгу спільної діяльності в межах окремо функціонуючих бізнес-структур, виокремлено та розкрито сутність методів такого аналізу, визначено закономірності, принципи формування та розвитку окресленої системи, обґрунтовано їхній зміст.

Рис. 3. Концептуальна схема системи фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу

Джерело: складено автором.

Методологічна складова дослідження процесів розбудови системи фінансового контролінгу спільної діяльності безпосередньо вимагає власного формування та обґрунтування з метою поглиблення теоретико-методологічних та методичних положень функціонування такої системи для подальшого врахування їх при вирішенні прикладних задач підвищення ефективності функціонування механізму розвитку такого виду контролінгу. На рис. 4 представлена відповідна методологічна конструкція дослідження зазначеної системи у сфері бізнесу.

Рис. 4. Методологічна конструкція дослідження системи фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу
 Джерело: складено автором.

У дисертаційній роботі обґрунтовано, що надати вичерпну характеристику системи фінансового контролінгу спільної діяльності можливо лише на засадах поєднання ключових положень системного, синергетичного, інфраструктурного підходів. Системний підхід дозволив чітко виокремити з усієї сукупності інших фінансових систем саме фінансовий контролінг спільної діяльності, обґрунтувати його зміст через ідентифікацію суб'єктів такого контролінгу, опису особливостей їх взаємодії між собою, обґрунтування положень розвитку такої системи, її взаємодію з елементами зовнішнього середовища. Використання синергетичного підходу надало змогу комплексно оцінити та охарактеризувати функціонально-ресурсне поєднання можливостей учасників спільної діяльності для примноження ефектів від функціонування господарюючих структур при координації роботи їхніх засновників. Застосування інфраструктурного підходу дозволили розкрити роль та місце фінансового контролінгу як допоміжної підсистеми в загальному механізмі управління спільною діяльністю, визначити особливості його впливу на підвищення ефективності менеджменту роботи господарюючих суб'єктів.

Для узагальнення наукових підходів щодо визначення сутності системи фінансового контролінгу спільної діяльності, її ознак, специфічних особливостей функціонування було виокремлено принципи дослідження (динамізму, кількісного визначення, історизму, всеосяжності та об'єктивності), загальні (вимірювання, порівняння, абстрагування, індукція та дедукція) та специфічні (економічне моделювання, економічний аналіз, статистичний аналіз, функціонально-вартісний аналіз) методи наукового пошуку, використання яких дало змогу отримати вичерпну інформації про закономірності та принципи такої системи.

Враховуючи концептуальні положення вивчення розвитку системи фінансового контролінгу спільної діяльності, у дисертаційній роботі значна увага була приділена ідентифікації та опису змісту принципів формування (історичність, ресурсного забезпечення, доцільність) такої системи, її функціонування (стійкість, системність, безперервність, динамічність, спрощеність) та розвитку (науковості, узгодженості, законності).

Опрацювання наукової літератури з питань фінансового контролінгу дозволило розширити перелік принципів його здійснення при реалізації спільної діяльності економічних суб'єктів. Зокрема, в роботі обґрунтовано та розкрито сутність принципу функціонально-мотиваційної суголосності, зміст якого полягає в обов'язковому поєднанні не лише дій учасників спільної діяльності для забезпечення ефективного розвитку підприємства, але і їхніх інтересів та мотивів, які сприяли формуванню інтересу у таких суб'єктів до здійснення окресленого виду діяльності.

Специфіка пізнання закономірностей та принципів формування і розвитку системи фінансового контролінгу при організації спільної діяльності полягає в необхідності постійної синхронізації роботи окремих учасників утворених структур спільної діяльності. Така специфіка і визначає закономірності ефективного функціонування такої системи, до яких було віднесено такі:

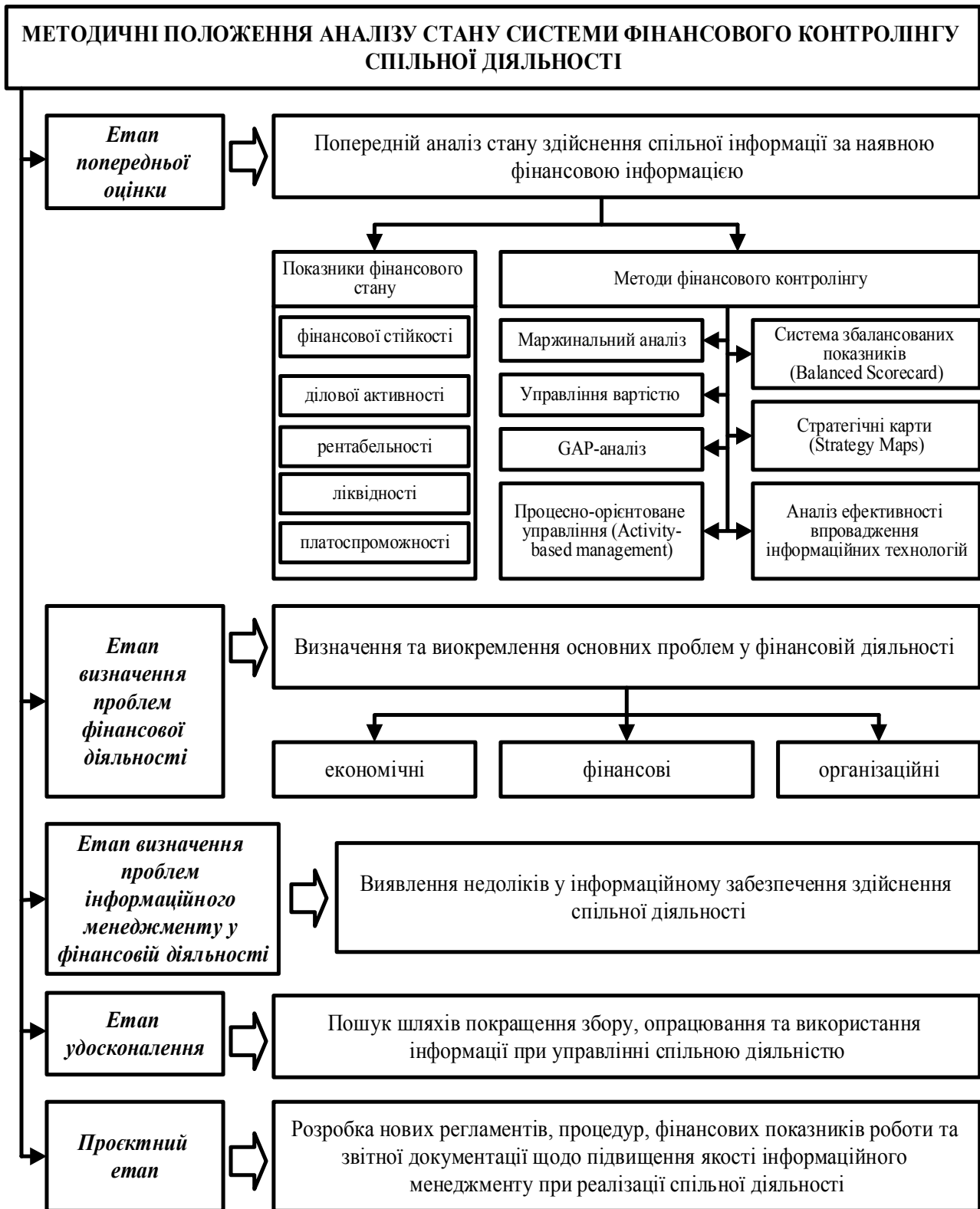
1) *агрегована результативність* – ефективне функціонування системи фінансового контролінгу спільної діяльності, що сприяє розвитку господарюючих структур, підвищенню їхнього доходу та рентабельності роботи;

2) *суб'єктна узгодженість* – забезпечення єдиною управлінською інформацією всіх учасників спільної діяльності є необхідною умовою забезпечення зростання якості управління суб'єктами господарювання та створення передумови для його ефективної та стабільної роботи.

У третьому розділі – **«Економічна оцінка системи фінансового контролінгу спільної діяльності в Україні»** – здійснено комплексний структурно-параметричний аналіз вітчизняної практики спільної діяльності, виокремлено й обґрунтовано переваги її здійснення, поглиблено методичні положення аналізу стану системи фінансового контролінгу та описано процес формування та розподілу ресурсів у процесі спільної діяльності.

Формування умов для активізації спільної діяльності окремих економічних суб'єктів без створення юридичних осіб є одним зі способів активізації економічного розвитку країни, оскільки в процесі такої діяльності спрощуються юридичні процедури забезпечення роботи спільного підприємства. Відповідно, поєднання зусиль для здійснення спільної господарської діяльності дозволяє отримати додаткові ефекти для всіх її учасників. Для визначення особливостей формування та використання системи фінансового контролінгу в цьому процесі актуальними є питання щодо розробки методичних засад оцінки ефективності такої системи, оцінки стану її функціонування в межах окремих господарюючих структур. На рис. 5 представлено методичний підхід до аналізу стану системи фінансового контролінгу спільної діяльності. Вагому увагу в дисертації приділено питанням оцінки фінансової спроможності учасників спільної діяльності як однієї з базових умов їхньої роботи. Зокрема, результати проведеного дослідження щодо форм здійснення такої діяльності дозволило визначити основні переваги для власників спільних господарюючих структур без створення юридичної особи. До їх числа віднесено такі: простота реєстрації, ведення бухгалтерського обліку та організація співпраці з іншими економічними суб'єктами. Ідентифікація таких переваг дозволила визначити також особливості побудови системи фінансового контролінгу спільної діяльності при різних організаційних структурах її створення.

У дисертаційній роботі зазначено та детально описано важливість врахування при створенні спільної діяльності не лише фінансових можливостей її засновників, але і їхньої репутації, організаційних, менеджерських здібностей. З урахуванням цього в роботі поглиблено методичні положення оцінювання ділової репутації власників спільної діяльності, яку запропоновано визначати на основі використання рейтингового методу, сутність якого полягає у виокремленні базових параметрів, які б характеризували ресурсний потенціал засновників такої діяльності. У дисертації зазначено, що вартість таких активів повинна враховуватися при визначенні основних умов об'єднання зусиль окремих економічних суб'єктів з обґрунтуванням особливостей розподілу отриманих у майбутньому результатів від спільної діяльності.

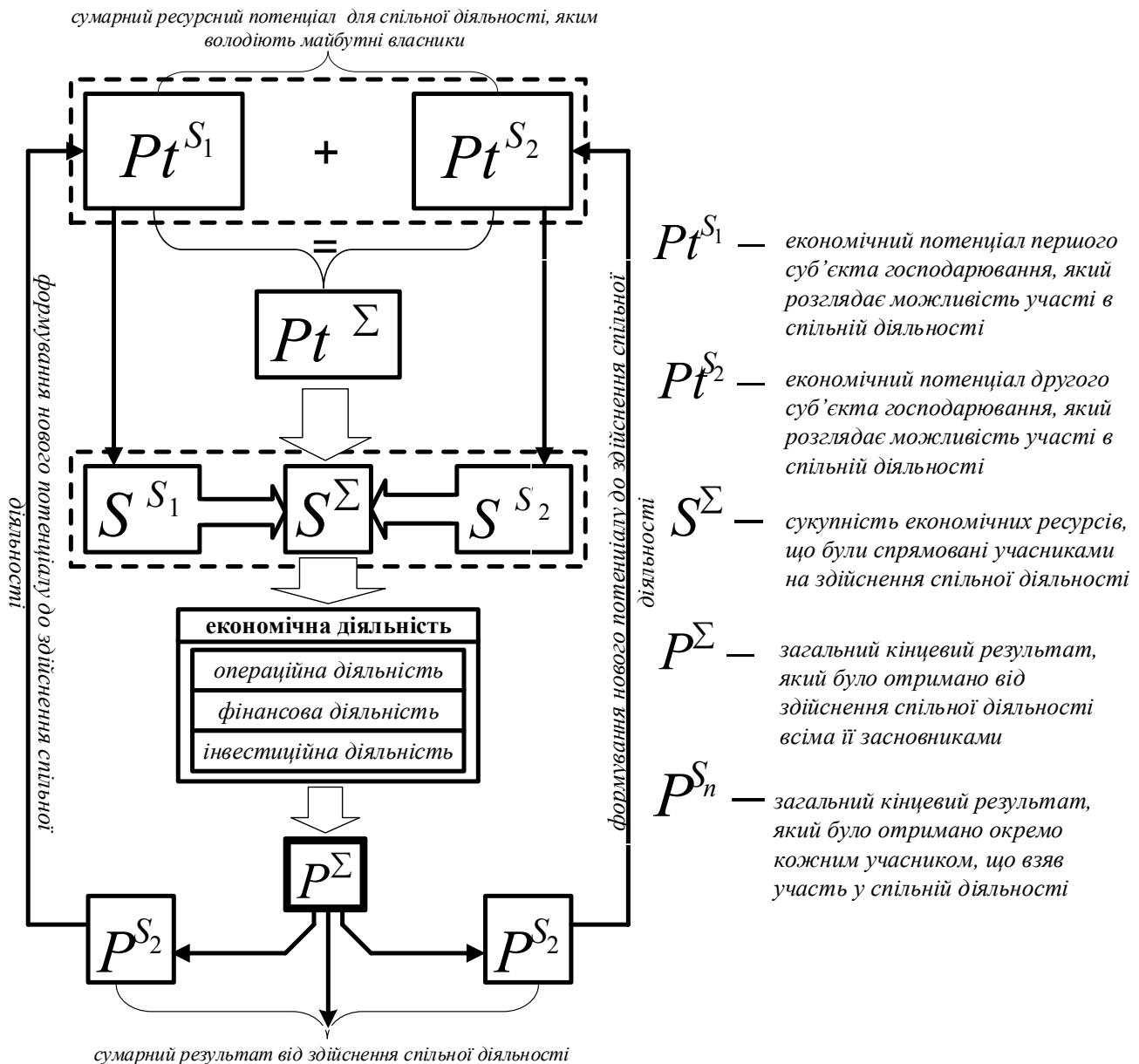

Рис. 5. Методичний підхід до аналізу стану системи фінансового контролінгу спільної діяльності

Джерело: складено автором.

Отже, ресурсна складова створення спільної діяльності між окремими економічними суб'єктами є важливою умовою забезпечення фінансово та економічно стійкої реалізації спільної діяльності. У дисертаційній роботі детально розглянуто схему формування та розподілу ресурсів економічних

суб'єктів (рис. 6), у межах якої ідентифіковано та деталізовано основні етапи формування потенціалу засновників такої діяльності, часткового його перетворення в ресурси з подальшою трансформацією у фінансовий результат. Проведений аналіз дозволив встановити існування циклічності в обігу фінансових ресурсів учасників спільної діяльності, що дало змогу обґрунтувати прикладні засади перетворення одних видів ресурсів засновників спільної діяльності в інші з нарощенням їхньої фінансової спроможності.

Рис. 6. Процесна схема формування та розподілу ресурсів при створенні спільної діяльності

Джерело: складено автором.

Таким чином, у дисертації зазначено, що підвищення ефективності саме розподілу ресурсів від спільної діяльності окремих економічних суб'єктів можливо здійснювати при побудові ефективно діючої системи фінансового контролінгу спільної діяльності, яка дозволяє об'єктивно правильно та

системно визначити фінансову оцінку всіх вкладених ресурсів у таку діяльність з подальшим обґрунтуванням частини кожного учасника при розподілі результатів від спільної роботи.

У підсумку проведення аналізу сучасних процесів впровадження систем фінансового контролінгу на вітчизняних підприємствах, в т.ч. при здійсненні спільної діяльності, було ідентифіковано базові перешкоди, що стримують їх використання для підвищення рівня якості управління суб'єктами господарювання. До їх числа віднесено наступні: недостатність фінансових можливостей для побудови ефективно діючої системи обігу контролінгової фінансової інформації; недостатня обізнаність менеджменту з сутністю та перевагами фінансового контролінгу, його потенціалом щодо підвищення якості управління на підприємствах; впровадження системи фінансового контролінгу без попереднього ґрунтовного аналізу обігу управлінської інформації, визначення потреб окремих підрозділів у певній сукупності даних; приділення недостатньої уваги інформатизації працівників щодо доцільності та особливостях майбутнього впровадження системи фінансового контролінгу; неврахування думки та позицій менеджерів середньої ланки управління, начальників відділів щодо особливостей побудови системи фінансового контролінгу; відсутність єдиного погляду та подальшої координації дій серед топ-менеджерів; швидке зростання при впровадженні фінансового контролінгу кількості різних показників та загального обсягу інформації, який складно оперативно аналізувати та приймати необхідні рішення при використанні таких даних та ін.

У четвертому розділі – **«Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансового контролінгу спільної діяльності суб'єктів бізнесу»** – проаналізовано особливості формування та обігу контролінгової фінансової інформації, визначено її сутність, обґрунтовано особливості функціонування інформаційного простору спільної діяльності та розроблено заходи покращення обігу управлінських даних між учасниками спільної діяльності й окремими центрами їх продукування в межах діючої господарської структури.

Створення та впровадження фінансового контролінгу у роботу суб'єктів господарювання не можливо реалізувати без організації обігу управлінської інформації про окремі аспекти їх фінансової діяльності. Ефективність побудови такої системи збору, обміну та опрацювання даних про господарську діяльність є об'єктивно існуючою умовою забезпечення ефективності впровадження фінансового контролінгу в роботу підприємств із забезпеченням його позитивного впливу на результативність їх функціонування.

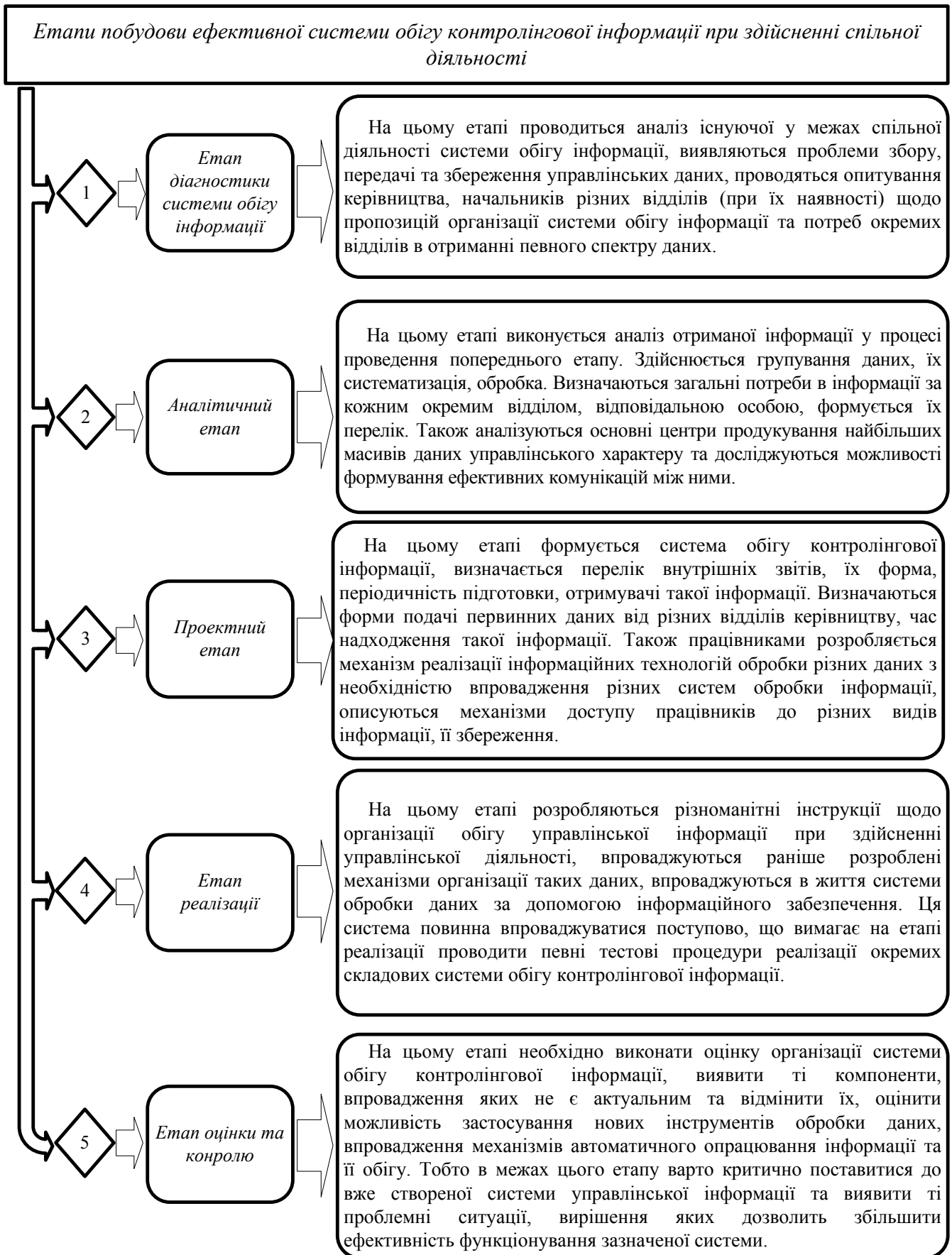
Для поглиблення наукових засад дослідження особливостей виникнення та обігу фінансової контролінгової інформації при здійсненні спільної діяльності в дисертації було розглянуто сутність та визначено зміст категорії «інформаційний простір контролінгової інформації», що дало змогу визначити основні центри її продукування (первинні структурні підрозділи, аналітичні служби підприємств, зовнішні суб'єкти створення інформації для управління) та виокремити специфічні риси різних типів контролінгової інформації

(зовнішня, внутрішня, горизонтальна, вертикальна) та їхню роль у процесі управління підприємством. Крім того, запропоновано інформаційний простір контролінгової інформації розглядати як єдине середовище обігу даних про різні складові розвитку окремого суб'єкта господарювання, у якому здійснюють свою діяльність окремі центри продукування таких даних та функціонують технічні та відповідні інформаційні системи їх аналізу та передачі керівництву для прийняття управлінських рішень.

Впровадження системи фінансового контролінгу спільної діяльності безпосередньо пов'язано з формуванням ефективно діючої системи збору, обробки та аналізу фінансової контролінгової інформації, яка пов'язана з реалізацією такої діяльності. У дисертації велика увага була приділена визначенню сутності саме контролінгової фінансової інформації та її ролі в розвитку суб'єктів господарювання і запропоновано цей тип інформації розглядати як сукупність різних даних про фінансову діяльність підприємства, результати його діяльності, які продукуються різними структурними підрозділами такого суб'єкта господарювання, які вивчають, узагальнюються з метою підготовки аналітичної інформації для прийняття управлінських рішень у сфері фінансової діяльності, забезпечення фінансової стійкості підприємства, підвищення рівня ефективності його функціонування. На рис. 7 представлено схему створення системи обігу фінансової контролінгової інформації при здійсненні спільної діяльності.

Для підвищення якості інформаційного забезпечення реалізації спільної діяльності між економічними суб'єктами в дисертації було розглянуто перелік звітних документів, використання яких дозволить підвищити рівень якості збору фінансових даних із подальшим їх правильним використанням. Зокрема запропоновано нові види документів, до числа яких віднесено такі: наказ про облікову політику простого товариства; звіт оператора спільної діяльності; зведений звіт статутної та спільної діяльності перед складанням фінансової звітності; звіт контролюючого учасника спільної діяльності; звіт про діяльність визначеного сегмента за відповідний рік як окремого звіту спільних підприємств. Використання окреслених документів дозволить, з одного боку, збільшити обсяг даних про стан фінансової діяльності на підприємстві, а з іншого – систематизувати наявні управлінські дані в цій сфері.

У роботі також було проаналізовано та визначено базові вимоги до контролінгової фінансової інформації, дотримання яких дозволить побудувати ефективно діючу систему інформаційного обігу при здійсненні спільної діяльності. До таких вимог було віднесено такі: правильність, своєчасність, чіткість, порівнянність, уніфікованість та зрозумілість. Також, враховуючи специфіку впровадження системи фінансового контролінгу спільної діяльності, у роботі цей перелік був розширений новими вимогами цілісності та вичерпності, що дозволило врахувати їх при розробці методичних положень обігу контролінгової фінансової інформації при здійсненні спільної діяльності та конкретизувати практичні заходи щодо її формування.

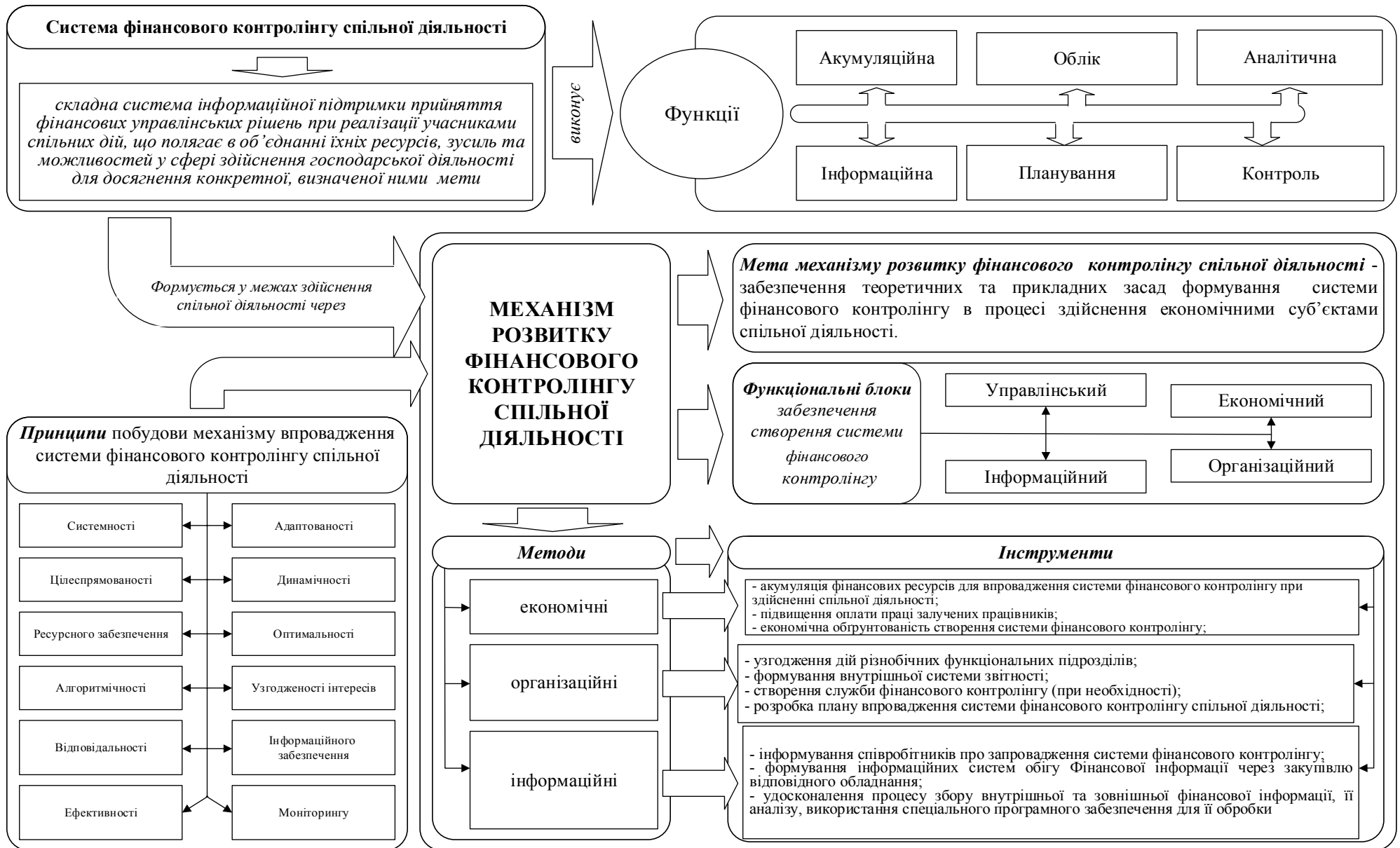
Рис. 7. Методичні положення створення системи обігу фінансової контролінгової інформації при здійсненні спільної діяльності
Джерело: розроблено автором.

У п'ятому розділі – **«Наукова концептуалізація системи фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу»** – було розроблено та обґрунтовано важливість розробки та використання наукових положень механізму розвитку фінансового контролінгу при здійсненні спільної діяльності у сфері бізнесу, сформовано комплекс пропозицій щодо розвитку фінансового контролінгу спільної діяльності.

Підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання не можливо без організації системи обігу інформації про фінансову діяльність між основними суб'єктами, що приймають участь у її плануванні, впровадженні та аналізі ефективності здійснення. З урахуванням, що наявність відповідних даних про функціонування окремого підприємства є об'єктивно необхідною умовою для прийняття правильних та ефективних управлінських рішень, питання щодо формування системи обігу такої інформації завжди є актуальними для діяльності суб'єктів господарювання. Відповідно, важливими вони є і для здійснення спільної діяльності. Це, у свою чергу, вимагає поглиблення як наукових концептуальних положень організації такої системи, так і для розробки прикладних заходів підвищення ефективності її функціонування з метою забезпечення якісною інформацією власників господарюючих структур.

Автором у дисертації зазначається, що відсутність розробленого наукового базису впровадження системи фінансового контролінгу при здійсненні спільної діяльності призводить до погіршення ефективності її реалізації, непорозуміння між її власниками, що знижує результативність управління. Зниження якості фінансової інформації, її несистемність, повторюваність, неповнота негативно впливають на прийняття рішень та погіршують якість фінансового менеджменту. Враховуючи таку ситуацію, зважаючи на специфічні риси ведення спільної діяльності, особливості створення таких господарюючих структур, у дисертаційній роботі обґрунтовано сутність механізму фінансового контролінгу спільної діяльності з конкретизацією його мети, функцій, завдань, визначенням та конкретизацією основних принципів впровадження такого механізму, деталізацією методів та інструментів активізації впровадження системи фінансового контролінгу в роботу спільних підприємств (рис. 8).

Використання окресленого механізму дає можливість створити науковий фундамент для обґрунтування та розгляду окремих аспектів формування якісно створеної системи обігу контролінгової фінансової інформації, у межах якої формуються алгоритми її збору, обігу та опрацювання. При цьому також відбуваються автоматично процеси формування масивів важливої та корисної інформації, знижується обсяг додаткових даних, які лише ускладнюють виокремлення та аналіз дійсно необхідної для керівництва інформації. Фактично одним з критеріїв якості побудови системи фінансового контролінгу спільної діяльності можна виділити питому вагу якісної інформації у загальному масиві даних.

Рис. 8. Концептуальна схема механізму фінансового контролінгу спільної діяльності

Джерело: розроблено автором.

У роботі зазначено, що активізація процесу формування системи фінансового контролінгу спільної діяльності пов'язана з усвідомленням засновниками важливості організації ефективно працюючої системи обігу контролінгової фінансової інформації в межах роботи всіх структурних підрозділів, що приймають у ній участь. Відповідно, враховуючи різні аспекти здійснення цього виду господарської діяльності в дисертації розглянуто варіанти побудови зазначеної системи. Зокрема, до їх числа віднесено наступні:

- 1) підвищення якості обігу управлінської інформації у сфері фінансової діяльності без створення відділу фінансового контролінгу;
- 2) створення на підприємстві відділу фінансового контролінгу для підвищення ефективності спільної діяльності.

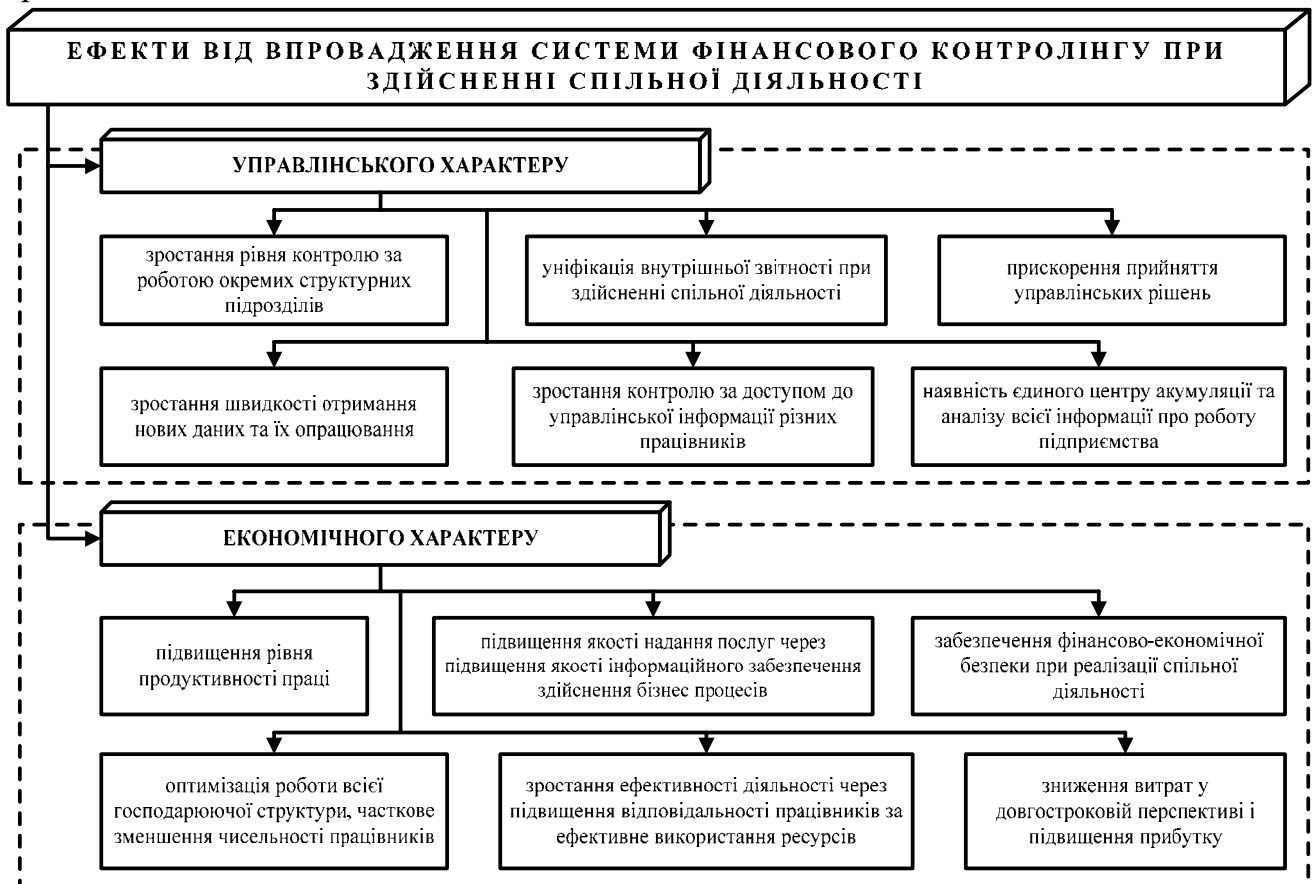
У дисертації зазначається, що вибір будь-якого варіанта з окреслених обумовлюється низкою чинників, а саме: масштабами господарської діяльності; особливостями здійснення господарської діяльності; специфічними рисами функціонування ринків збуту; наявністю дивідендної політики; фінансовими можливостями для інвестування коштів у підвищення ефективності здійснення внутрішніх управлінських процесів. Відповідно, складність організаційної структури спільної діяльності визначає необхідність створення окремого підрозділу фінансового контролінгу, функціонування якого дозволить централізувати, організаційно об'єднати основні етапи акумуляції й аналізу фінансової інформації та сприятиме продукуванню якісних даних для прийняття виважених управлінських рішень.

Відповідно, проведення аналізу прикладних положень створення відділу фінансового контролінгу при реалізації спільної діяльності, дозволив виокремити як переваги, та і недоліки його організації. До позитивних сторін було віднесено наступні: наявність центру відповідальності за обіг всієї фінансової інформації, що продукується та використовується при реалізації спільної діяльності; зростання ефективності опрацювання даних, підвищення якості аналітичної роботи та підготовки внутрішніх звітів; забезпечення швидкості обігу інформації між різними структурними підрозділами, її суб'єктне спрямування, зростання контролю за її використанням; збільшення відповідальності окремих керівників з урахуванням конкретизації показників якості їх роботи, встановлення доступу до загального масиву інформації; забезпечення підвищення якості аналізу зовнішніх загроз для реалізації спільної діяльності, оскільки відділ контролінгу забезпечує акумуляцію та опрацювання не лише внутрішньої, але і зовнішньої інформації. Враховуючи окреслене, можна стверджувати, що система фінансового контролінгу спільної діяльності має здатність впливати і на забезпечення належного рівня фінансово-економічної безпеки її здійснення, оскільки дозволяє на основі збору даних різної природи здійснювати їх систематичний та глибокий аналіз і виявляти потенційні загрози для підприємства. Це у свою чергу дає можливість вчасно розробити та використати відповідні механізми протидії реалізації виявлених загроз та попередити їх наслідки.

До недоліків створення відділу фінансового контролінгу при здійсненні спільної діяльності було віднесено такі: зростання витрат на утримання додаткових працівників, необхідність підвищення їх кваліфікації; часткове зростання впливу відділу фінансового контролінгу на роботу інших підрозділів, необхідність здійснення контролю за роботою такого відділу, важливість залучення висококваліфікованих працівників для забезпечення якісної роботи всієї системи фінансового контролінгу при здійсненні спільної діяльності; витрати на придбання сучасних технологій акумуляції та збору даних; необхідність підвищення захисту корпоративної інформації; доступ працівників відділу фінансового контролінгу до всієї інформації, що стосується здійснення спільної діяльності; залежність керівництва та всього процесу управління від роботи єдиного структурного підрозділу, який готує дані для прийняття рішень.

Таким чином у дисертації зазначається, що на початкових етапах розробки системи фінансового контролінгу спільної діяльності, власники та керівники повинні враховувати власні потреби в управлінській інформації, переваги та недоліки різних варіантів організації такої системи і на цій основі приймати рішення щодо її побудови.

У роботі були визначені прикладні аспекти впровадження системи фінансового контролінгу спільної діяльності. Зокрема, було детально розглянуто базові ефекти від побудови такої системи, які представлено на рис. 9.

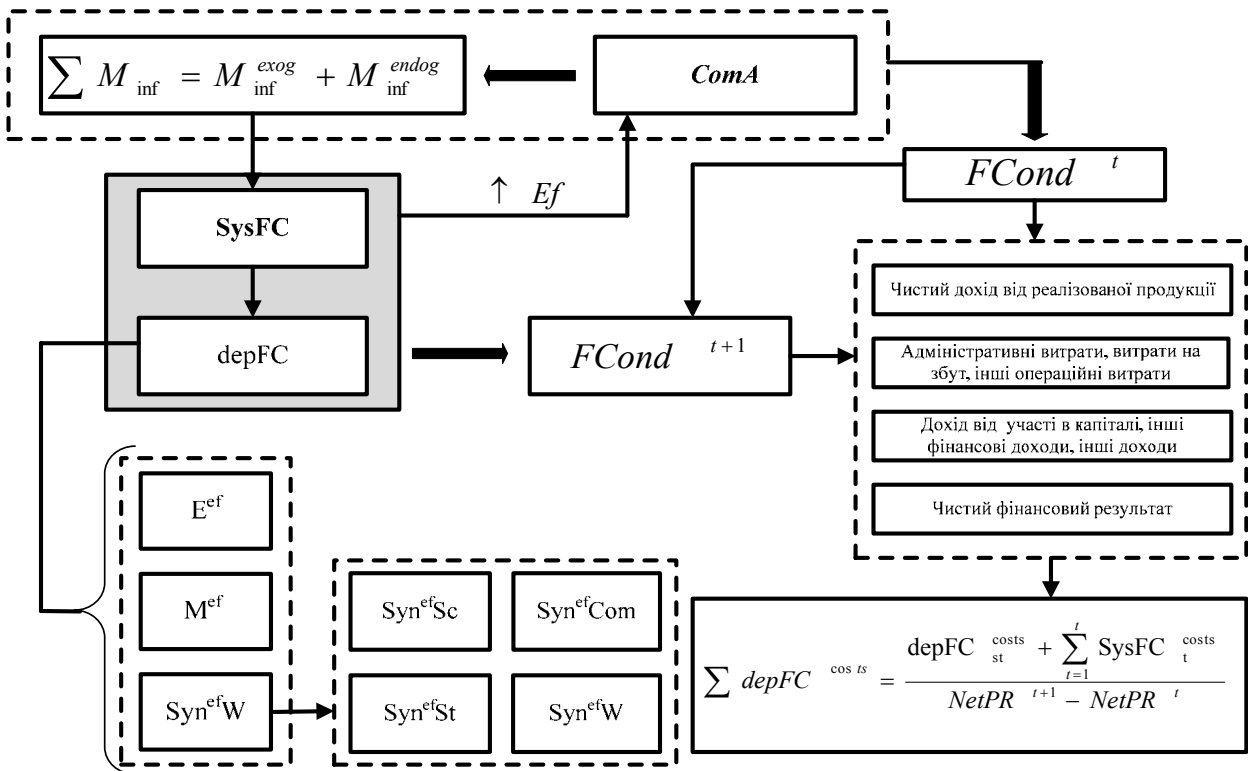

Рис. 9. Ефекти від впровадження системи фінансового контролінгу спільної діяльності

Джерело: розроблено автором.

Аналіз основних позитивів, які можуть бути отримані від впровадження системи фінансового контролінгу при здійсненні спільної діяльності дозволив виокремити управлінські, економічні ефекти, а також обґрунтувати наявність синергетичних ефектів від використання такої системи.

На рис. 10 зображено модель виникнення позитивних ефектів від використання системи фінансового контролінгу при здійсненні спільної діяльності та їх вплив на її результативність. Зазначено, що основними параметрами ефективної роботи такої системи є показник початкових витрат на створення відділу фінансового контролінгу ($depFC_{st}^{costs}$) та постійні витрати для забезпечення ефективного функціонування системи фінансового контролінгу ($\sum_{t=1}^t SysFC_t^{costs}$) при одночасному аналізі додатково отриманого нетто прибутку при здійсненні спільної діяльності.

де M_{inf}^{exog} - масив зовнішньої інформації, яка використовується при здійсненні зовнішньої діяльності; M_{inf}^{endog} - масив внутрішньої інформації, що виникає під час здійснення спільної діяльності; $\sum M_{inf}$ - загальний масив інформації; SysFC - система фінансового контролінгу спільної діяльності; depFC - відділ фінансового контролінгу; $FCond^t$ - фінансовий стан у період t; $FCond^{t+1}$ - фінансовий стан у період t+1; Ef - економічні ефекти від впровадження системи фінансового контролінгу; M^{ef} - управлінські ефекти від впровадження системи фінансового контролінгу; $Syn^{ef}W$ - синергетичний ефект роботи; $Syn^{ef}Sc$ - синергетичний ефект масштабу; $Syn^{ef}St$ - синергетичний ефект стійкості; $Syn^{ef}Com$ - синергетичний ефект конкурентоспроможності; $depFC_{st}^{costs}$ - початкові витрати на створення відділу фінансового контролінгу; $\sum_{t=1}^t SysFC_t^{costs}$ - загальні витрати, що здійснюються постійно для функціонування системи фінансового контролінгу спільної діяльності; $NetPR^{t+1}$ - нетто прибуток, що отриманий після впровадження системи фінансового контролінгу в роботу; $NetPR^t$ - нетто прибуток перед створенням системи фінансового контролінгу.

Рис. 10. Оцінка результативності роботи системи фінансового контролінгу спільної діяльності

Джерело: розроблено автором.

У дисертації також детально розглянуто, виокремлено та змістовно описано сутність синергетичних ефектів, які виникають при впровадженні системи фінансового контролінгу спільної діяльності. До їх числа було віднесено наступні.

1. Синергетичний ефект роботи ($Syn^{ef}W$) – позитивний вплив системи фінансового контролінгу не лише на якість управління фінансовими аспектами спільної діяльності, але й на інші її складові, що позитивно впливає на результативність здійснення такої діяльності

2. Синергетичний ефект конкурентоспроможності ($Syn^{ef}Comp$) – упровадження фінансового контролінгу дозволяє підвищити ефективність здійснення спільної діяльності і таким чином позитивно впливає на зростання конкурентоспроможності господарюючих структур загалом. Наявність важливої внутрішньої та детальний розгляд зовнішньої інформації дозволяє краще враховувати ринкову кон'юнктуру і швидше реагувати на її зміни.

3. Синергетичний ефект стійкості ($Syn^{ef}St$) – система фінансового контролінгу, що ґрунтується на ефективній акумуляції, обігу та використанні управлінської інформації дозволяє одночасно з підвищенням результативності спільної діяльності забезпечувати належний рівень її фінансово-економічної безпеки.

4. Синергетичний ефект масштабу ($Syn^{ef}Sc$) – поступове впровадження фінансового контролінгу в практику здійснення спільної діяльності позитивно впливає на економічний розвиток окремих сфер національного господарства, сприяє розбудові суміжних галузей.

Отже, використання потенціалу системи фінансового контролінгу дає можливість отримати консолідований позитивний ефект від спільної діяльності, що в підсумку сприяє зростанню її ефективності та дозволяє забезпечити досягнення її власниками поставлених цілей.

На переконання автора, врахування зазначених теоретичних, методологічних та прикладних аспектів впровадження системи фінансового контролінгу спільної діяльності дозволить підвищити ефективність її здійснення, забезпечити якість відповідної фінансової інформації, що матиме позитивний вплив на результати співпраці між економічними суб'єктами, сприятиме зростанню капіталізації таких господарюючих структур.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано комплексне вирішення наукової проблеми, яка полягає в обґрунтуванні теоретичних і методологічних основ фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу та розробки на цій основі науково-методичних і практичних рекомендацій у межах комплексного підходу до побудови та розвитку системи фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу. Проведене дослідження дало змогу зробити такі висновки:

1. Система фінансового контролінгу є важливою складовою забезпечення ефективної реалізації спільної діяльності. У дисертації розглянуто економічну сутність дефініцій «контролінг», «фінансовий контролінг». Зокрема, контролінг

визначено як невід'ємну систему управління підприємством, основною метою функціонування якої є інформаційна підтримка процесу прийняття рішень. У свою чергу, зміст категорії «фінансовий контролінг» було сформовано на основі виділення базових підходів до його трактування (процесний, системний, інфраструктурний, структурно-функціональний) і запропоновано розглядати як складну систему інформаційної підтримки прийняття рішень у сфері фінансової діяльності окремих суб'єктів підприємницької діяльності з метою формування передумов для їхнього стабільного та ефективного розвитку.

2. Враховуючи методологічні положення використання системного підходу в дисертаційній роботі визначено зміст дефініції «фінансовий контролінг спільної діяльності», який запропоновано розглядати як складну систему інформаційної підтримки прийняття фінансових управлінських рішень при реалізації учасниками спільних дій, що полягає в об'єднанні їхніх ресурсів, зусиль та можливостей у сфері здійснення господарської діяльності для досягнення конкретної, визначеної ними мети.

3. Поглиблено концептуальні положення функціонування та розвитку системи фінансового контролінгу спільної діяльності, що було реалізовано через виділення її мети, уточнення властивостей, до числа яких віднесено такі: цілісність, структурованість, адаптивність, відкритість, цілеспрямованість, гармонізаційність. Також було ідентифіковано та сутнісно розкрито зміст принципів формування (історичність, ресурсного забезпечення, доцільність), функціонування (стійкість, системність, безперервність, динамічність, спрощеність) та розвитку (науковості, узгодженості, законності) такої системи. Розширення теоретичних засад конкретизації сутності зазначеної системи дало можливість конкретизувати прикладні заходи підвищення ефективності реалізації спільної діяльності, які можливо впровадити через використання системи фінансового контролінгу на підприємстві.

4. Отримав подальший розвиток функціональний аналіз системи фінансового контролінгу спільної діяльності. Зокрема, враховуючи наявні наукові погляди на суть фінансового контролінгу, у роботі ідентифіковано базові функції зазначеної системи, до яких віднесено такі: акумуляційна, обліку, аналітична, інформаційна (забезпечувальна), планування, контролю. Обґрунтована доцільність розширення цього переліку новою функцією – суб'єктної узгодженості. Встановлено, що її реалізація полягає в забезпеченні наступних видів координації обігу управлінської інформації: управлінська координація та системна координація, обґрунтовано їхній зміст.

5. Сформовано методологічну платформу дослідження особливостей функціонування та розвитку системи фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу через виокремлення базових принципів її пізнання та методів дослідження (загальні: вимірювання, порівняння, абстрагування, індукція та дедукція; специфічні: економічне моделювання, економічний аналіз, статистичний аналіз, функціонально-вартісний аналіз). Це забезпечило можливість виокремлення та конкретизації закономірностей розвитку такої системи, серед яких виділено такі: агрегована результативність – ефективне функціонування системи фінансового контролінгу спільної діяльності, що

сприяє розвитку господарюючих структур, підвищенню їхнього доходу та рентабельності роботи; суб'єктна узгодженість – забезпечення єдиною управлінською інформацією всіх учасників спільної діяльності є необхідною умовою забезпечення зростання її якості управління та створення передумов для забезпечення ефективності провадження спільної діяльності.

6. Аналіз специфічних рис здійснення спільної діяльності дозволив встановити важливість оцінювання ділової репутації її потенційних учасників, що є важливим на етапі започаткування такої діяльності для забезпечення її стійкості в майбутньому. Проведення такого оцінювання запропоновано здійснювати на основі аналізу базових параметрів ресурсного забезпечення засновників такої діяльності. Впровадження такого підходу дозволяє достовірно оцінити всі ресурси, які будуть необхідні для ведення спільної діяльності, визначити ті з них, якими володіють учасники, і на цій основі забезпечити чітку регламентацію конкретних внесків кожного з них.

7. Цілеспрямований розвиток системи фінансового контролінгу спільної діяльності можливий лише за умови дотримання базових умов її реалізації. У зв'язку з цим у роботі систематизовано, згруповано та уточнено зміст основних принципів формування (історичність, ресурсного забезпечення, доцільність), функціонування (стійкість, системність, безперервність, динамічність, спрощеність) та розвитку (науковості, узгодженості, законності) системи фінансового контролінгу спільної діяльності. Також до існуючої сукупності запропоновано додати новий принцип функціонально-мотиваційної суголосності – обов'язкове поєднання не лише дій (функцій) учасників спільної діяльності для забезпечення ефективного її розвитку, але й їхніх інтересів (мотивація), які сприяли прийняттю участі в цьому виді діяльності.

8. Встановлено, що розвиток системи фінансового контролінгу спільної діяльності безпосередньо пов'язана з ефективністю функціонування механізмів обігу контролінгової фінансової інформації у процесі її функціонування. Це визначило необхідність поглиблення теоретико-методологічних засад забезпечення належних умов для акумуляції та аналізу такого виду даних. у зв'язку з цим було уточнено сутність дефініцій «інформаційний простір контролінгової інформації» та «контролінгова фінансова інформація». Це дало змогу обґрунтувати центри продукування такої інформації та визначити потреби учасників спільної діяльності в інформації та запропонувати заходи покращення обігу управлінських даних між ними.

9. З'ясовано, що система фінансового контролінгу спільної діяльності може ефективно розвиватися лише при дотриманні базових вимог збору та аналізу контролінгової фінансової інформації. У зв'язку з цим було виокремлено такі вимоги, а саме: правильність, своєчасність, чіткість, порівнянність, уніфікованість та зрозумілість. Також розширено їх перелік новими вимогами – цілісності та вичерпності. Врахування таких вимог дало можливість врахувати їх при розробці прикладних заходів покращення здійснення спільної діяльності.

10. Обґрунтовано теоретичні та методологічні положення вимірювання ресурсного потенціалу засновників спільної діяльності, його трансформацію в сукупні ресурси розвитку такого виду діяльності з подальшим перетворенням у

конкретні економічні результати. Це було реалізовано через опис процесної схеми формування та розподілу, у межах якої було виділено такі її етапи: попередньої оцінки; визначення проблем фінансової діяльності; визначення проблем інформаційного менеджменту у фінансовій діяльності; удосконалення; проєктний.

11. Розроблено рекомендації щодо підвищення якості інформаційного забезпечення здійснення спільної діяльності, що реалізовано за допомогою розробки сукупності документів, зокрема: наказу про облікову політику простого товариства; звіту оператора спільної діяльності; зведеного звіту статутної та спільної діяльності перед складанням фінансової звітності; звіту контролюючого учасника спільної діяльності; звіту про діяльність визначеного сегмента за відповідний рік як окремого звіту спільних підприємств. Визначено, що розширення переліку звітних документів, автоматизація їх формування дають можливість збільшити доступні дані про різні аспекти здійснення спільної діяльності і сприяють прийняттю більш виважених управлінських рішень для її подальшого розвитку.

12. Результати дослідження дозволили запропонувати декомпозицію механізму розвитку системи фінансового контролінгу спільної діяльності, концепт будови якого відрізняється від інших, розширенням цільових орієнтирів його використання новим завданням – забезпечення адекватної реальним умовам економічного розвитку оцінки ресурсів суб'єктів господарювання, узгодження їхніх очікувань від здійснення такої діяльності. Відповідно, у дисертації було поглиблено методологічні засади функціонування такого механізму шляхом виокремлення принципів його побудови, функціонального наповнення, мети та відповідних цільових орієнтирів його реалізації, методів та відповідних до них інструментів забезпечення активного впровадження системи фінансового контролінгу в роботу для провадження спільної діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Дмитренко А. В. Теоретико-методологічні засади та прагматика організації фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу: монографія. Чернівці: ЧТНУ, 2019. 375 с. (20,57 ум. друк. арк.).

2. Дмитренко А. В. Особливості формування статутного капіталу спільних підприємств. *Становлення економіки України у після кризовий період: ризики та проблеми розвитку*: колективна монографія / під ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. Умань: Видавець «Сочінський», 2012. Ч. 2. С. 119-124. (0,5 ум. друк. арк.).

Статті у наукових фахових виданнях України та у наукових періодичних виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз:

3. Гоголь Т.А., Дмитренко А.В. Фінансовий контролінг як система ефективного управління спільною діяльністю підприємств. *Фінансові дослідження*. 2019. № 1. Режим доступу: <https://fr.stu.cn.ua> [електронне фахове

видання] (0,6 ум. друк. арк.). *Особистий внесок автора – запропоновано власне визначення фінансового контролінгу спільної діяльності та обґрунтовано систему управління фінансово-господарською діяльністю спільного підприємства, що включає планування, облік, контроль, аналіз, інформаційне забезпечення менеджменту для досягнення стратегічних і оперативних цілей спільного підприємства.* (0,3 ум. друк. арк.).

4. Дмитренко А.В. Теоретичні підходи щодо визначення сутності фінансового контролінгу управління діяльністю спільних підприємств. *Науковий вісник Полісся*. 2019. № 2 (18). С. 56–62 [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus*] (0,7 ум. друк. арк.).

5. Дмитренко А.В. Теоретичні засади фінансового контролінгу спільної діяльності як концепції управління у сфері бізнесу. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. 2018. № 30 (19). Том 1. С. 87-93. [фахове видання] (0,5 ум. друк. арк.).

6. **Dmitrenko A.V.**, M.O. Krutko. Formation of efficiency indexes of the use of financial control tools of joint activity in terms of the use of advanced information technologies. *Науковий вісник: Економіка і регіон*. 2018. № 4 (71). С. 86–91. [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus*]. (0,6 ум. друк. арк.). *Особистий внесок автора – запропоновано налаштування комп'ютерної програми для можливості формування стандартних звітних форм фінансового контролю.* (0,4 ум. друк. арк.).

7. **Dmytrenko A.**, Lebedik G., Nadobko V., Zygun A. Innovation technologies forming taxable statements by a joint activity without creation of a legal entity. *International Journal of Engineering & Technology*. 2018. № 7 (4.8) P. 529–533. (1,6 ум. друк. арк.). [міжнародна наукометрична база: *SCOPUS*]. *Особистий внесок автора – запропоновані налаштування інформаційних систем з урахуванням особливостей здійснення спільної діяльності* (0,9 ум. друк. арк.).

8. Дмитренко А.В. Систематизація методів фінансового контролінгу спільної діяльності. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Випуск 20. С. 137-140 [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus*]. (0,5 ум. друк. арк.).

9. A. Dmytrenko. Problems of financial controlling of joint activities in the Ukraine under the conditions of automation. *Науковий вісник «Економіка і регіон»*. 2017. № 1. С. 60-64. [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus*]. (0,8 ум. друк. арк.).

10. **Дмитренко А.В.**, Лебедик Г.В. Концептуалізація базових положень фінансового контролінгу спільної діяльності. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2016. № 4 (31) квітень. С. 59-63. [міжнародні наукометричні бази: *РИНЦ, ScholarGoogle, OAJI, Cite Factor, Research Bible, Index Copernicus*]. (0,6 ум. друк. арк.). *Особистий внесок автора – обґрунтовано базові положення фінансового контролінгу: метод, методологія, функції, принципи* (0,4 ум. друк. арк.).

11. **Дмитренко А.В.**, Пустяк О.В. Принципи фінансового контролінгу як складова методології обліку спільної діяльності суб'єктів господарювання. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2016. № 4 (32) квітень. С. 59-68.

[міжнародні наукометричні бази: РИНЦ, ScholarGoogle, OAJI, Cite Factor, Research Bible, Index Copernicus]. (0,6 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора – обґрунтовано принципи фінансового контролінгу спільної діяльності (0,4 ум. друк. арк.).

12. **A. Dmitrenko**, O.Yakubova. Premiss formation methodology of financial controlling for joint activities companies in Ukraine. *Науковий вісник «Економіка і регіон»*. 2016. № 5. С. 56–69. (0,8 ум. друк. арк.). [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus]. Особистий внесок автора – запропоновано новий метод оцінки фінансових інвестицій у спільну діяльність (0,6 ум. друк. арк.).

13. Dmitrenko A.V. Development of a system of financial control under the Partnership Agreement. *Науково-практичне видання «Незалежний аудитор»*: Київ. 2014. № 9 (III). С. 48-52. . [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: EBSCO]. (0,5 ум. друк. арк.).

14. . Dmitrenko Alla. Harmonisation of methods of forming financial reporting forms to international standards in joint activities undertaken. *British Journal of Science, Education and Culture*. London: London University Press, 2014. № 1(5) (January – June). P. 131–137. (0,7 ум. друк. арк.). [міжнародна наукометрична база: SCOPUS].

15. Дмитренко А.В. Проблеми фінансового розвитку спільних підприємств з іноземними інвестиціями в Україні. *Фінанси, облік та аудит*. КНЕУ, 2012. № 20. с. 267 – 275. (0,7 ум. друк. арк.). [фахове видання].

16. Дмитренко А.В. Удосконалення методики оцінки фінансових інвестицій у спільні підприємства. *Регіональна бізнес-економіка та управління. Науковий, виробничо-практичний журнал*. Вінниця. 2011. № 4. (32). С. 74-80. (0,5 ум. друк. арк.). [фахове видання].

17. Дмитренко А.В. Роль фінансового контролінгу спільних підприємств з іноземними інвестиціями у розвитку економіки України.. *Науковий журнал Луцького національного технічного університету «Економічний форум»*. Луцьк, 2011. № 3. С. 43-52. (1,0 ум. друк. арк.). [фахове видання].

18. Дмитренко А.В. Проблемні питання фінансового обліку внесків до спільної діяльності діловою репутацією та діловими зв'язками. *Економіка: проблеми теорії і практики. Збірник наукових праць*. Випуск 255. ДНУ Дніпропетровськ. Т.4. 2009. С. 927-933. (0,6 ум. друк. арк.). [фахове видання].

19. Дмитренко А.В. Питання методології формування фінансового контролінгу інвестицій на спільних підприємствах. *Економіка і регіон. Науковий вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка*. 2009. № 3 (22). С. 156 - 160. (0,5 ум. друк. арк.). [фахове видання].

20. Дмитренко А. В. Удосконалення складання фінансової звітності учасника спільної діяльності. *Економіка і регіон. Науковий вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка*. 2009. № 2 (21). С. 193–198. (0,7 ум. друк. арк.). [фахове видання].

21. Дмитренко А. В. Удосконалення методології оцінки фінансових інвестицій на спільних підприємствах. *Коммунальное хозяйство городов*. 2009. Вип. 87. С. 300–306. (0,6 ум. друк. арк.). [фахове видання].

22. Дмитренко А. В. Контролінг фінансових інвестицій у спільну діяльність. *Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Економічні науки»*. 2008. № 4 (31). С. 233–237. (0,5 ум. друк. арк.). [фахове видання].

23. Дмитренко А. В. Економіко-правове регулювання спільної діяльності в Україні як основа фінансово-облікового процесу. *Коммунальное хозяйство городов*. 2008. Вип. 85. С. 287–293. (0,6 ум. друк. арк.). [фахове видання].

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

24. Дмитренко А. В. Проблемные вопросы сегментирования при формировании консолидированной финансовой отчетности участниками совместной деятельности. *Международный научно-исследовательский журнал*: Екатеринбург, 2014. Ч. 3, № 3 (22). С. 28–31. (0,7 ум. друк. арк.). [міжнародні наукометричні бази: РИИЦ, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Ulrich's Serials Caralogue, Google Scholar].

25. Dmitrenko A. V. Problematic Issues of Segmentation in the Formation of Consolidated Financial Statements by the Participants of Joint Ventures. *International Multidisciplinary Journal «European Researcher»* (Международный мультидисциплинарный журнал «Европейский исследователь»). Сочи, 2014. № 3-1. С. 484–490. (0,7 ум. друк. арк.). [міжнародна наукометрична база Index Copernicus].

26. Дмитренко А. В. Создание совместных предприятий как одна из форм осуществления прямых иностранных инвестиций в Украину. *European Applied Sciences: Stuttgart, Germany*. 2013. № ½. S. 112–114. (0,6 ум. друк. арк.).

27. Дмитренко А. В. Усовершенствование методичних положень фінансового контролінгу совместной деятельности без создания юридического лица. *Экономика и предпринимательство*. Москва, 2013. № 4. С. 439–443. (0,8 ум. друк. арк.). [міжнародна наукометричні бази: Agris].

28. Дмитренко А. В. Анализ финансового состояния совместных предприятий. *International Multidisciplinary Journal «European Researcher»* (Международный мультидисциплинарный журнал «Европейский исследователь»). Сочи, 2013. № 3-1. С. 562–570. (0,7 ум. друк. арк.). [міжнародна наукометрична база Index Copernicus].

29. Дмитренко А. В. Анализ эффективности инвестирования в совместные предприятия. *Научно-аналитический журнал «Научная перспектива»*. Уфа, 2013. № 5 (39). С. 19–22. (0,6 ум. друк. арк.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

30. Гоголь Т. А., Дмитренко А. В. Функції та методи фінансового контролінгу спільної діяльності. *Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: VII Всеукраїнська науково-практична конференція* (м. Кременчук, 01-02 березня 2019 року). Кременчук, 2019. С. 119–121.

(0,2 ум. друк. арк.). *Особистий внесок автора – досліджено методи фінансового контролінгу* (0,1 ум. друк. арк.).

31. Дмитренко А. В. Формування показників фінансової звітності за спільною діяльністю: комп'ютерні інновації. *Современная наука: теория и практика*: III Международная научно-практическая конференция (м. Катовіце, 30 квітня 2019 року). Катовіце (Польща), 2019. С 35–36. (0,2 ум. друк. арк.).

32. Гоголь Т. А., Дмитренко А. В. Теоретичні підходи до визначення сутності понять «контролінг» і «фінансовий контролінг» спільної діяльності. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку національного господарства в умовах глобальної нестабільності*: Міжнародний форуму, (м. Кременчук, 28-29 листопада 2018 року). Кременчук, 2018. С. 312–314. (0,2 ум. друк. арк.). *Особистий внесок автора – визначені основні ознаки поняття «фінансовий контролінг» та сформульоване нове визначення «фінансовий контролінг спільної діяльності»* (0,1 ум. друк. арк.).

33. Дмитренко А. В., Лебедик Г. В. Інноваційні технології формування інформаційного забезпечення спільної діяльності без створення юридичної особи. *Technology, Engineering&Sciens, 2018*: I Міжнародна науково-практична конференція (м. Лондон, Великобританія, 24-25 жовтня 2018 року). Лондон (Великобританія), 2018. С. 152–154. (0,2 ум. друк. арк.). *Особистий внесок автора – визначені основні шляхи налаштування інформаційних технологій на особливість здійснення спільної діяльності* (0,1 ум. друк. арк.).

34. Дмитренко А. В. Методика та організація фінансового контролінгу спільної діяльності зі створенням юридичної особи. *Образование и наука 21 век – 2012*: метериали за VIII міжнародна научна практична конференция, (Софія, 17-25-ти октомври, 2012). Том 5 Икономики: Софія ««Бял ГРАД-БГ» ООД, 2012. С. 19–21. (0,2 ум. друк. арк.).

35. Дмитренко А. В. Фінансовий контролінг спільної діяльності зі створенням юридичної особи. *Wschodnie partnerstwo - 2012*: Materialy VIII Miedzynarodowej Naukowi-Praktycznej Konferencji, (Poland, 07-15 wresnia 2012 roku). Volume 2. Ekonomiczne nauki: Przemysl Naura I studia, 2012. S. 59–60. (0,2 ум. друк. арк.).

36. Дмитренко А.В. Методичні підходи до фінансового контролінгу спільних підприємств. *Moderni vymozenosti vedy – 2012*: VIII Mezinarodni vedecko-prakticka conference, (Praha, 27.01. 2012-05.02.2012). – Dil 4. Ekonomicke vedy: Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. S. 57–60. (0,2 ум. друк. арк.).

37. Дмитренко А.В. Особливості складання фінансової звітності спільними підприємствами. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки*: Міжнародна науково.-практична конференція молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів (м. Луцьк, 2 грудня 2011 року). Луцьк: РВВ Луцького національного технічного університету, 2011. С. 142–144. (0,2 ум. друк. арк.).

38. Дмитренко А. В. Удосконалення класифікації договорів про спільну діяльність. *Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та*

регулювання: V Міжнародна науково-практична конференція, (м. Київ, 9-10 червня 2011 року). Київ: МІБО КНЕУ, 2011. С. 47–49. (0,2 ум. друк. арк.).

39. Дмитренко А. В. Удосконалення класифікації спільних підприємств. *Бъдещето проблеми те на световната наука – 2008: IV Міжнародна научна практична конференція, (м. Софія (Болгарія), 17-25 декември 2008). Том 5 Икономики. м. Софія (Болгарія), 2008. С. 59–61. (0,2 ум. друк. арк.).*

40. Дмитренко А. В. Спільні підприємства як організаційно-правова форма в Україні. *Nauka I inowacja – 2008: IV Miedzynarodowej Naukowi-Praktycznej Konferencji, (Poland, 07 – 15 pazdziernika 2008 roku). Тум 2. Ekonomiczne nauki: Przemysl Naura I studia (Poland), 2008. С. 53–55. (0,2 ум. друк. арк.).*

АНОТАЦІЯ

Дмитренко А. В. Фінансовий контролінг спільної діяльності у сфері бізнесу: теорія, методологія, практика реалізації. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Чернігівський національний технологічний університет МОН України. Чернігів, 2020.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню теоретичних, методологічних та методичних засад фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу та розробці та цій основі науково-методичних і практичних рекомендацій в рамках комплексного підходу до побудови та розвитку системи фінансового контролінгу спільної діяльності в сфері бізнесу.

У дисертації розглянуто економічну сутність дефініцій «контролінг», «фінансовий контролінг». У свою чергу, зміст категорії «фінансовий контролінг» було сформовано на основі виділення базових підходів до його трактування: процесний, системний, інфраструктурний, структурно-функціональний. Враховуючи методологічні положення використання системного підходу в дисертаційній роботі визначено зміст дефініції «фінансовий контролінг спільної діяльності», який запропоновано розглядати як складну систему інформаційної підтримки прийняття фінансових управлінських рішень при реалізації учасниками спільних дій, що полягає в об'єднанні їхніх ресурсів, зусиль та можливостей у сфері здійснення господарської діяльності для досягнення конкретної, визначеної ними мети.

У дисертації було обґрунтовано концептуальні положення функціонування та розвитку системи фінансового контролінгу спільної діяльності, що було реалізовано через виділення її мети, уточнення властивостей, до числа яких віднесено такі: цілісність, структурованість, адаптивність, відкритість, цілеспрямованість, гармонізаційність. Також було ідентифіковано базові функції зазначеної системи, до яких віднесено такі: акумуляційна, обліку, аналітична, інформаційна (забезпечувальна), планування, контролю.

Значна увага приділена формуванню методологічної платформи дослідження особливостей функціонування та розвитку системи фінансового контролінгу спільної діяльності у сфері бізнесу через виокремлення базових принципів її пізнання, методів дослідження. Це забезпечило можливість

виокремлення та конкретизації закономірностей розвитку такої системи, серед яких виділено наступні: агрегована результативність та суб'єктна узгодженість.

Встановлено, що розвиток системи фінансового контролінгу спільної діяльності безпосередньо пов'язана з ефективністю функціонування механізмів обігу контролінгової фінансової інформації у процесі її функціонування, що обґрунтувало доцільність поглиблення теоретико-методологічних засад забезпечення належних умов для акумуляції та аналізу такого виду даних. У зв'язку з цим було уточнено сутність дефініцій «інформаційний простір контролінгової інформації» та «контролінгова фінансова інформація».

Ключові слова: контролінг, фінансовий контролінг, діяльність, спільна діяльність, спільне підприємство, інвестиції, іноземні інвестиції, комплексний аналіз, інформаційне забезпечення, облік, управлінський облік, оподаткування.

АННОТАЦІЯ

Дмитренко А. В. Финансовый контроллинг совместной деятельности в сфере бизнеса: теория, методология, практика реализации. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание степени доктора экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. Черниговский национальный технологический университет МОН Украины. Чернигов, 2020.

Диссертация посвящена исследованию теоретических, методологических и методических основ финансового контроллинга совместной деятельности в сфере бизнеса и разработке и на этой основе научно-методических и практических рекомендаций в рамках комплексного подхода к построению и развитию системы финансового контроллинга совместной деятельности в сфере бизнеса.

В диссертации рассмотрено экономическую сущность дефиниций «контроллинг», «финансовый контроллинг». В свою очередь содержание категории «финансовый контроллинг» было определено на основе выделения базовых подходов к его трактовке: процессный, системный, инфраструктурный, структурно-функциональный. Учитывая методологические положения использования системного подхода в диссертации определено содержание дефиниции «финансовый контроллинг совместной деятельности» которую предложено рассматривать как сложную систему информационной поддержки принятия финансовых управленческих решений при реализации участниками совместных действий, заключающийся в объединении их ресурсов, усилий и возможностей в сфере осуществления хозяйственной деятельности для достижения конкретной, определенной ими цели.

В диссертации было углубленно концептуальные положения функционирования и развития системы финансового контроллинга совместной деятельности, что было реализовано через выделение ее цели, уточнение свойств, к числу которых отнесены следующие: целостность, структурированность, адаптивность, открытость, целеустремленность, гармонизационность. Также было идентифицировано базовые функции

указанной системы, к числу которых отнесены следующие: аккумуляционная, учета, аналитическая, информационная (обеспечительная), планирования, контроля.

Значительное внимание уделено формированию методологической платформы исследования особенностей функционирования и развития системы финансового контроллинга совместной деятельности в сфере бизнеса через выделение базовых принципов ее познания, методов исследования. Это обеспечило возможность выделения и конкретизации закономерностей развития такой системы, среди которых выделены следующие: агрегированная результативность и субъектная согласованность.

Установлено, что развитие системы финансового контроллинга совместной деятельности непосредственно связана с эффективностью функционирования механизмов обращения контроллинговой финансовой информации в процессе ее функционирования, обосновало целесообразность углубления теоретико-методологических основ обеспечения надлежащих условий для аккумуляции и анализа такого вида данных. В связи с этим были уточнены сущность дефиниций «информационное пространство контроллинговой информации» и «контроллинговую финансовую информацию».

Ключевые слова: контроллинг, финансовый контроллинг, деятельность, совместная деятельность, совместное предприятие, инвестиции, иностранные инвестиции, комплексный анализ, информационное обеспечение, учет, управленческий учет, налогообложение.

ANNOTATION

Dmitrenko A. V. Financial Controlling of Joint Business Activities: Theory, Methodology, Practice of Implementation. – Qualified scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a Doctor of Economics degree in the specialty 08.00.08 – Money, Finance and Credit. Chernihiv National University of Technology, MES of Ukraine. Chernihiv, 2020.

The dissertation is devoted to the research of theoretical, methodological and methodic principles of financial control of joint activity in the field of business and the development of scientific and practical recommendations within the framework of a comprehensive approach to the construction and development of the system of financial control of joint activity in the field of business.

Scientifically proven the integration of the system of elements of financial controlling, in particular: information support, accounting, analysis, control and planning, has been scientifically proven and the close connection with such disciplines of economic science as: finance, financial activity of business entities, accounting, taxes and system taxation, investment, financial analysis, corporation finance, financial management, and the need for managers to interact with accounting and analytical units to improve efficiency management of joint ventures based on the introduction of financial control.

The definition of "financial control of joint activity" includes the functions, principles and methods of financial control; the provisions of the regulatory framework for financial control and joint activities, research of the works of national and foreign scientists proposed own definition of joint activities. The methodological dominant of the study of the effectiveness analysis of investing in a joint venture (joint business) has been identified, with the aim of providing financial control over the orientation of the management process to obtain maximum profit and value of the owners' capital while minimizing the risk and maintaining the liquidity (solvency) of the organization. The methodological support of financial control of joint activity through development of the project «Methodical recommendations for joint activity with creation of legal entity» is substantiated. The concept of taxation of participants' contributions to the joint activity has been developed, which does not provide for the VAT calculation in the case of contributions to the joint activity and its termination, in case of conducting joint affairs and entering into such activity of their property by the operator of the joint activity, justifying the absence of transfer of ownership of this property, as one element of the financial mechanism. The determinants of the financial control system of joint business activity have been identified.

Key words: controlling, financial controlling, activity, joint activity, joint venture, investments, foreign investments, complex analysis, information support, accounting, management accounting, taxation.